Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ». Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 18 АВГУСТ, 1990 ШУ. ★ № 88 (7902). ★ Мах 3 кеп.

«Стройиндустрия» ПО ЖБЦ-3 йолча сварщик ва Кушно Александр Алексеевич.

Дуккхача шерашка из атта боаца болх беш хьавоагІаш вола коммунист шийн новкъосташа а гонахьарча наха а чІоагІа лоархІаш сага ва.

Цунах тешам бенна хилара масал да коллектива а республика коммунисташа а КПСС обкома бюро член цох вар.

Цул совгІа профсоюзе доккха дакъа лоац Александр Алексеевича. Къахьегамхой хьашташ теркалду. Профсоюзни организаце могавир из профсоюза отраслевой обкома членалла.

Цу массанахьа цун дика кайоал шоай балха тІа эшачуйна теркам тІаоза, балха новкъосташта гІо - новкъостал де.

ХІаьта Кушно массаза а керттера декхар хиннад къахьегамхоашта эшачунга хьожилга, цар йоакхо елга.

СУРТА ТІА: А. Кушно.

А. АЙРАПЕТОВА сурт.

Коартолий кхашка

Сихбенна коартолаш чуэца болабеннаб Наьсаперча «Экажевский» совхоза ахархой. БІаь гаргга саг вар тхо цига хиннача дийнахьа районе цІи хезача звеньевой Аушев Ювсапа кхай тІа. Хьалха мо хІара звенос, шийшийн яраш а эцаш, чуэцац укхаза укх шера коартолаш Отрядни хьисапе эц, цхьайне участка тІара баьлча, кхыча участка тІа а боалаш. Вешта аьлча, «белхий» хьисап да-кх.

— Дика метод я из, — аьлар совхоза керттерча агронома Цороев Къурейша. — Гой, дІадоладенна ши-кхо ди мара деце а, Муталиев Руслана 30 гектар хулана участка тІара уж чуийца а даьнна, хІанз Аушев Ювсапа яраш чуэцаш да тхо. Царех а ахаш чуийца яьнай Хьувкъам во бац. Вурийтбарейтта центнерага дІакхоач хІара гектара тІара йоала коартол. ХІанззехьа а 500 тонн хьалха хьаьхка коартолаш яхьийтай оаха Грознерча болхлошта.

Коартолий кхашка боахкаш дукха салтий, студенташ, дешархой хулар укхаза хьалхагІа. ХІанз арахьара хьатІавена саг вац царна юкъе. Берригаш а Экажкъонгий юртара нах ба. Цу гІулакха бахьан а хайра тхона.

Коартолий хьувкъам чуэца болабалехьа, дукха болх баьб совхоза кулгалхоша, специалисташа наха юкъе. ВІалла ца хиннача тайпара лакхарча боараме айбаьб наьха материальни балхацара безам а.

Къахьегама темпаш хІара денна айлуш йоагІа. Нах а дукхагІа хьаух коартолаш чуэца.

М. КАРАЕВ.

ДОАКЪАРА ЙОАКХО ЯЦ

Сунженски района боахамашта пачхаьалкхенна дІаяханза тІайисай 1,5 эзар тонн шура. Иштта хьале тамаше хІама да из бахьан бехкебараш вІалла сагота ца хилар. Из эггара дукхагІа тІахьаьрчай Ассински станицерча ХХ-ча партсъезда цІерагІча колхоза — 700 тонн. Цигара бараш баьннаб шоашка хьаьрча декхар пачхаьалкхено тІерадахарга. ХІаьта царне тІера дІайоаккхе а ца йоаккхе а дІаяланза йола продукци вай кхачана тІераьнна я.

Фу бахьан долаш юс шура ца йоаккхаш? Уж дукха да: ветеринарнийн осеменаторскийн балха тІара кхоачамбоацараш, шура йоагІа доахан цебадара вІалла терко ца яр, хІара производственни участке боагІача бесса болх ца бар...

Хьаэцаргда вай доакъар кийчделга. Хьалха, мадарра аьлча, ши-кхо шу хьалха «Победа» колхоз районе тІехьабуса боахам бар шура яккхара хьакъехьа. Керда кулгалхой цига эттача хана денз эггара боккхагІа теркам тІабахийтар цун бахьан хьалахара.

ХІанз из боахам хьалха латтар а хинна дІаэттаб. Из хьахиннад эггара хьалхарча аргІана шортта а дика а доакъар Іалашдеш хилар бахьан долаш.

«Победе» вІашагІтехха я лаьрххІа йола доакъар кийчду звено. Цунга еннай эшаш мел йола техника. Силос йоллара берригa болх бу цІенхаштта технологически дІадехараша маяххара. Масала, силосни кІоаг 5—6 дийнахьа дІакъовла безаш ба. ХІаьта цу боахаме из дІакъовл 5-ча дийнахьа. Из дара доакъар Іалашдераштa йохийт доакъар хьатІакхахьа автомашинаш, силос ІотоІае тракторaш, кІоаг дІакъовлара хьалхе а хьатІадайя, ча кийчду.

ХІаьта агрономически службас цІенхаштта доаттаю доакъара культураш хьалкеяра йола технологи. Цудухьа дсакъара баьцаш дикала а дукхала а толхаеш йола оасара баьцаш хилац кхай тІа.

Тахан районе юккъера лаьрхІа цхьан бежана 4,2 доакъара единицаш кийчъяьча метта «Победа» колхозе 12,2 доакъара единица кийчъяьй. ХІаьта керттерча даькъе доакъар кийчдара ха хІанз а дІайоладеннаяц.

ДІалахача Іай «Победа» колхове вІалла сага дагадоахаш а дацар доакъар тоъаргдий яха дош, хІана аьлча из шортта дар. Иштта хилар шу хьалха а.

Иштта доакъар шортта а дика а хилар бахьан долаш шоай группашкарча доахана юккъера лоархІш хІара Іаттагара 4 эзар килограммал совгІа шура яьккхар ялх дояркас. Кхы ворхІ дояркас а шура яьккхар 4 эзар килограммага дІакхача гаргга.

- ичеств гОч аьх-цбьЧ

Укхаза белгалдаккха доагІа детташ дола доахан цхьаннахьара доалалаь, дикача фух а доацаш, моттигерча фух хилари царех хІаранегара юккъера ши шу хьалха 2 эзар килограмм мара шура ца яккхари.

Иштта да доахана шортта даа дика доакъар хилийтар. Цу тІа гІолла ала доагІа, хІара боахаме шийн ханнахьа кхоачам хиллал а дика а доакъар хилийта доагІа доахана, доахан во долаш кІезиглац шура, доакъар кхоачамбоацаши дика доацаши кІезигду.

Шура кІезигъелар дІадахача Іай доахан меца доландаь, жхыметтел вІалла шура ца йоагІаш а нийслора. Дуачох хьахулаш майий из, даа хІама ца хилча шура а хургьяц. ХІаьта арахьара ийца денача доакъарах доахан дузадергдац Іа.

ХІаьта мишта оттар боахамаш доакъар эца дезача? ДукхагІдолча даькъе шоай доакъар дохкадалийтар бахьан оттар. Из доахкаделар дІаотталеча хана технологи телхаяр бахьан долаш. Мишта талхаргьяц силос, кІоаг дІа ца къовлаш бутт а кхы дукхагІа а ха йоаккхаш хилча. Цул совгІа силосах дІатохаш йола кхыяраш а ца техача.

ХХ-ча партсъезда цІерагІча колхоза фермашка гІолла гобаьккхар аз цун керттерча зоотехникаца Могушков Ахьмадаца, хьатІадоагІача Іай силос мишта йолл хьожаш. Цига шура йоаккхаш йиъ ферма я. ДІадоладелар тхо цхьоалагІча фермагара силос мишта йолл хьожаш. Цига да эггара дукхагІа шура луш дола колмогорски доахан. Тхо цига кхаьчар делкъел тІехьагІа ши сахьат даьлча, доахана шозлагІа доакъар дала дезача хана. Шоай мадаггара Іехаш долча доаханеи Іаьсаштеи сихбенна доакъар хьалхашка дуллаш бар скотникаш. Из дар укх тІеххьарча шин шера районе эггара дукхагІа шура луш хиннача ферме — Іаттагара юккъера лоархІаш 3700 килограмм шура яьккхача ферме. ХІаьта доакъар кхоачамхиллал доаца эггара дукхагІа шура луш бола етт а толхабергба. Цига хьалхара йолла силос дІакъайла дукха ха я. Силоса дикал агрохимлабораторе даьча тохкамех диъллагІа дакъа кхоаллагІча классагІеи юхейкcар шоллагІча классагІеи къоастаьй. ШоллагІа класс-м во яц, бакъда кхоалагІа класс доахан мец ца далийта луш йола хІама мара яц. КхоалагІча класса хьахиннай силос йоллара ха талхийтарах, вешта аьлча тІехьаяккхарах.

ШоллагІча кІоага тІа силос тІоІаеш йоаллар трактор. Ши ди хьалха ена 90 тонн тоІаеш яр из. Цу кІоага чу йолла еза 2 эзар тонн силос. Нагахьа санна хІара дийнахьа 90 тонн тІакхухье а, силос масса дийнахьа хІатІая еза лархІа хала дац. ХІаьта тхо хиннача дийнахьа вІалла хьатІа а еннаяцар силос. Мичара яхьаргья из меваленнача доахана дола кхай тІа моша доакъар хьокхаш цхьа КИР мара ца хилча?

ШоллагІча ферме силос тоІаяь кІоаг хьалбизабар кІира хьалхагІа. Бакъда дІакъовланза бар. Из бицбенна хиннача тара дар гІулакх. ХІаьта силос йоагаш я, ала ца бувле а. Из бе йоаллалац совйІайха йолаш.

ТІехьагІа цох лаьпа оаха къамаьл дича колхоза керттерча агронома Н. М. Гидегушевас аьлар: «ЧІоагІа йІоах а луш хила мадези мистъяла». Наталья Михайловнана дика хов силос арахьара фо тІакхоачаргдоацаш мистъяла езилга.

Цу кІоага чу а силос еллаяр кхо кІира хьалха. ХІаьта керттерча зоотехнико яхачогІа из силос еллай доахана юаш йоаца амбрози яха а кхийола а баьцаш ахаш а увш.

Колхозни лаборанткас аьлар, нагахьа санна агрохимлаборатора из силос кхоалагІча классагІа лоархІе а, из ца йоагІаш дика доархІарга хургда, вешта аьлча вІалла пайдана доаца доакъар да кийчдаьр.

Доахана-м юаргья из кхы даа хІама ца хилча, мичча гІоргда уж. Бакъда цох хьабала пайда-м бац, иштта доакъарца кхоабача доахангара дукха шура йоаккхарьгяц.

КхоалагІча ферме силос йолла а болабеннабацар, иштта мара цхелагІча ферме а. Из ферма дика йовзаш яр телха силос хьувкъаярах доахан цамогаш хинна хилаца.

Цу деррига хІамаша хьахойт цу колхоза доахан кхоабараштa дІадахача Іай доакъар доацаш шоаш бисар дага ца дехалга, цун уйла а яь, укх шера хІаьта хиннар тІа ца кхачийтара йоакхо цар ца елга.

Э. ТОЛМАЧЕВ.

ХЬАЛХАЛАТТАРАШЦА НИЙСЛЕ

Чуйнна кийчдеш да доакъар хІанз. Республикански месячник дІаьхдаро. социалистически яхье котбаьннарашта материальни тоам баро гІо даьд къахьегама овсарле лакхъяра. болх хІиннарегІа бара. ДукхагІа хул хьайбашта фуана лаьрхІа ялат дукхагІа Іоадеш дола боахамаши районаши. Доакъар кийчделга кхашкеи фермашкеи болх беча наха эггара тІех йоахкхо еш дола гІулакх а хинна дІаэттад. ГІадвугаш да шаьрача ядача районашта нийсса цу хьакъе Ножай-Юрта район дІаоттар а. 4 июлера денз 4 августе кхаччалца лаьттача республикански месячника итогегІа цунна шоллагІа моттиг хьожаьяй. доакъар Іалашдерашка йохка кхоъ «Жигули» автомашин а хьожаьяй. Хьалхара моттиг яьккхай массаза а санна Надтеречни района къахьегамхоша. Цар чІоагІа лоаттаю шоаш яьккха хьалхара моттиг, хьайбай условни керта лаьрхІа 11,3 центнер доакъара единицаш кийъяьй. Иштта хьокхам бац республике цхьанне а. Алхха дІадахача цхьан кІирагІа Іана дІаоттадаь доакъар 10 эзар тонн гаргга да. Денгара денга дукхагІа хул дІаоттаеш йола тоаяь силос. Нагахьа санна царна гуйра хьатІакхаччалца иштта доакъар кийчдеш дІабаха моге, тІаккха хьайбаш кхабара сагот де дезаргдац цар. Фуъ цар кийчбергба эшаш болчул дукхагІа. Массанахьа а иштта хуларе.

Республикански социалистически яхье Ножай-Юрта район котъяьннача моттиге яле а, из санна лоам чу йола, цунна лоалахара Ведана район тІехьаюсаш я, цун санна Іалама хьал доллаше а. Соахкарчул дукхха а ледарагІа кийчду гІожа а моша а доакъар укхазарча боахамаша. ДІауйла ел оаша: дІадахача шера 14 август тІакхоачаш 1515 гектара тІара дІайийна а эри тІаьнна а баьцаш хьекхаяр. укх шера 910 гектара тІара мара хьекхаяц. Соахка цу хана хийнначул 1235 тонн кІезигагІа кийчъяьй йол, вешта аьлча планах йоагІачох 9 процент мара кийчъяьяц. Иштта сурт да вокх доакъарий хьакъехьа а. Фуд из, моттигера кулгалхой тоха ца балар дий из? Е тІехьатетта йиш йоаца гІулакх кхоаненга доахаш хилара оамал я из? ФуннагІа дале а, цаІ-м дика кхетадеш да: хІанз екхана дика денош латтача хана мамогга дукхагІа фуъ Іоабе беза, тІехьагІа лоалахошкара деха гІоргвоацаш...

Иштта ала доагІа Шатойски, Назрановски, Сунженски районий доакъар кийчдерашка а.

Доакъара дикал къаьстта дола дош да. Практикас хьагойтачогІа из хьокхам дика бац дукхача боахамашкеи районашкеи. Совхозийи колхозийи кулгалхошта лац анализ яра пробаш химизаце республикански станце яхьийта. Харцахьа-м да. Дика боацаш фуъ хила йиш яц, дика доакъар ца хилча, продукци санна мара...

1990 шера 13 август тІакхоачаш республика боахамашка доакъар кийчдарах йола сведенеш

Районаш	Йол		Сенаж		Силос		Баша хьори гранулаши (тоннаш)		Условни цхьан керта кийъяь доакъара единиций центнераш	
	план	факт.	план	факт.	факт.	план	план	факт.	1990 с	1989 с
Ачхой-Мартановски	2770	1808	3800	6341	33450	13349	250	235	11,1	9,9
Веденски	11543	1005	—	—	20530	1000	—	—	1,7	2,9
Грозненски	19411	14655	2260	2437	124153	36878	550	251	8,3	8,8
Гудермесски	11766	3275	3555	6935	31627	6738	—	—	9,2	8,2
Малгобекски	8382	6230	—	900	34737	2400	—	—	7,2	6,3
Надтеречни	24051	14310	7100	2476	68490	26838	900	120	11,3	7,8
Назрановски	8256	4231	3610	712	54736	1505	—	—	4,5	4,6
Наурски	30665	25285	—	1808	56950	20528	2750	978	7,8	9,5
Ножай-Юртовски	11201	4627	5004	4252	11795	3856	—	40	7,6	6,6
Шатойски	18096	2337	—	—	13720	3475	100	45	2,4	1,4
Сунженски	12730	6093	4650	1854	112945	24680	1510	468	6,0	7,0
Урус-Мартановски	3930	1710	6700	7430	35600	850	1000	140	7,3	6,4
Шалински	8562	5847	—	500	58520	9470	350	125	8,2	7,0
Шелковски	34358	24017	7100	7381	70266	20505	8100	5598	6,4	7,4
Республик гІоала	215260	122310	44779	43356	742519	174382	15850	8000	7,1	7,2

НИЙСХО ХИЛА ЕЗА

ДІачугІол тика чу. Тархеш яьсса я. ХІаьта базар тІа доацаш фуд? Бразильски кофе а индийски чай а, хьона еззача фасонагІа йола импортни костюмаш а, кога гІирс а, шекаь, сигареташ, парфюмери. Дукха ха йоацдаш хьалха из деррига а тикай тархеш тІа а метаргболча маьхах эца йиш йолаш а дар. хІанз спекулянташка кхо мах а боаккхаш юхадохкаш да деррига а. «Нийсхо мичахьа я тІаккха?» — яха де а доагІаш хаттар ду эдархочо, милиценгахьа, прокуратурагахьа, судашкахьа а хьежаш. Духхьал цу правоохранительни органий болх бар укх деношка хиннача республика Лакхехьарча Совета Президиума заседане юкъамоттиге лаьттар.

Дийцаь да «Нохч - ГІалгІай АССР-е торговле боккъонаш телхаеш хиласпеи спекуляцеси лоаттабеча къовсаме долча цхьалолча кхоачамбоацарех».

Президиума заседани хьайийлар Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Председатела Д. Г. Завгаева. Цо юкъбанна белгалдаьккхар укх тІехьарча хана вай республике чІоагІа яьржача спекуляцеца лоаттабеча къовсаме правоохранительни органаша де доагІаш дар ца делга. Маларра дийцача спекулянташка доацаш товараш дац. Социально - экономически проблема хилар, кхачан продукташ, кхыдола эша товараш цахиларо, хьаьий ира латташ йола политически проблема.

Правоохранительни органаша спекулянташ юха ца тохара а цу хьакъехьара шоай болх ледара лелабара а нах раьза бац.

Укх шера хьалхарча ахшера нахага дехка товараш 25 процент дукхагІа да соахка дехна хиннарел. 116 миллион сома дехкад уж. Бакъда ийдархошта дукха пайда болаш хиланзар цунах, хІана аьлча, тика маьхах кхачанзар уж товараш дукхагІбарашка. Спекулянташта массехказа дукхагІа мах а телаш, ийдир цар уж.

Торговле болхлой, из вІаштІехьйоаккхаш бараш а бац боагІача тайпара шоай болх хьебеш. Д. Г. Завгаева масал доаладир дулха комбинатий холодильникаш продукцех хьалийзза йолаше а, предприятей наІарашка бе кийчбаь 3,5 эзар устагІа а болаше, тикашка хьаэца дулх ца хилара.

Тикашка дІачувахача, хьаэца доацаш дола товараш базашка, складашка, тикашка лочкъадаь ухнаш хилар хьахьекхад республике гІоллa яьча проверкаша.

Уж санна долча хІамашца Іалальмате чІоагІа къовсам лоаттабе декхарийла я милице, прокуратурай, судий органаш, царга мара мадарра хьал тохкалургдац. Цар бехктокхаме увза беза миччача тайпара дувлийта а, шоашкара цу тайпара хІамаш дувлийташ бола спекуляцена легІая гІо деш бола нах. Къахетам боацдаш къовсам лоаттабе беза наьха чотагІа, шоай рузкъа дебаде гІерташ барашца. Цхьабакъда тахан вай милицено цу тайпара боагІача бесса къовсам лоаттабац. Берригa теркам а кегий хІамилгаш йохкачара тІаухийт. ДукхагІа хьалувцараш уж ба. Хьакъал укх тайпарча масалга: Гудермесе хьалаьцай генаргаш дохкаш ягІа пенсионерка, Урус - Мартане лаьцай иккашта хьекха крем дохкаш яьгІа йоккха саг. Цо 20 сома хІамилгаш ехкай, хІаьта цунна теха гІод 100 сом да. Бакъда тоннаш шекар, бІаьш пачкаш индийски чай дохкаш, кхыдолча дефицитни товарашца спекуляци еш барашта деш тІаІазар дац, уж кІалхарбувлийт.

ДІахо ла йиш йолаш дац уж саннадараш. Наха кІорда а даьд уж гІулакхаш, хІаьта спекуляцена духьал хаьдда бола къовсам лоаттабелга дІа а дех наха.

— Цу хьакъехьа корта боллаш дола гІулакхаш де деза республика Лакхехьарча Совета Президиумо а халкъа депутатий моттигерча Советаша а. Халкъа Іаьдала органаш декхарийла я спекулянташта духьала моллагІа га йилла а, социальни нийсхон чІоагІа эшаш дола товараш доагІача бесса дІаюха декъилген вай вахаре массазара хІама а хинна дІаоттаргдолаш дар де а.

Правоохранительни органий болх хила мабоагІара ца хиларах хоам бир НГІАССР Лакхехьарча Совета Председатела хьалхарча заместитела Ю. И. Румянцева. Спекуляцецара къовсам Іалаьмате во лелабу. Хьагучa ца доахаш дус доккхий зуламаш. Соахка 400 спекулянт хьалаьцача, суде дІачуденна дело 135 мара дацар е 25 процент. ХІаьта укх шера кхы а кІезигагІа да, дерригаш а — 20 процент. Ленински районе 67 спекулянт хьалаьцача, суде дІачуденнараш дерригаш а 4 дело мара дац. Наурски районе цхьаь цаІ судебни дело дІадоладаьдац. Урус - Мартановски районе 24 саг хьалаьцача 6 дело мара хьадийладац.

Къаьстта теркам тІабахийтар къамаьл даьчо судашка а цу делашка духьал формально хьежаш хилара. Спекулянташ бахкаш йола моттигаш хьагуча ца йоахаш ютилга массазара хІама а хинна дІаэттад цига. ХІаьта уж, шеко яц, торгови базашкей тикашкеи я.

ЦІенхаштта бехк баккха боагІа тахан торговле министерствохи респотребсоюзахи. Тайп - тайпарча проверкашта гучалувл дІалочкъадаь дада товараш. Царна акташ увттаю. Бехке барашта таІазар дара эшаш мел дар долаш мадий, аьнна хет. Амма цу таІазара кІалхара бувл берригаш хІана бац, аьнна бола торговле болхлой. Республика торговле министр А. Н. Зубкови респотребсоюза председатель Х. М. Гуржиханови декхарийла ба гІулакх тесса ца а дуташ, закон телхаде гІо деш бараш боагІача бехктохкаме увза.

Тикашка лечкъадаь дада товараш, сов мах а телаш, нийде кІордадаьд наха, аьлар, Ю. И. Румянцева. Спекулянташа, мадарра аьлча, нах бовх. ТІаккха правоохранительни органашта доагІаш дац из гІулакх бе-башха доацаш леладелга, шоашкара ледарло гойтилга.

РСФСР товарий качествогІеи торговлегІеи йолча госинспекце Нохч - ГІалгІайченерча управлене начальника Л. Г. Давиденкос дийцачох кхоачам хиланзар заседане доакъашхошта. Инспекце аппарато духхьал тикашкеи базашкеи проверкаю ю. Амма гучадаьнна кхоачамбоацараш дІадахара цІенхаштара де дезараш дац. Дукхадар каьхата тІа дус. Иштта ала мегаргда республика МВД БХСС отдела начальника В. Р. Жвалюка выступленех а.

БХСС органаша доагІаш дар ца даро, аьлар Д. Г. Завгаева кІезига гІо дац торговле болхлошта товараш шоашта ловчча бесса дІаюха кхахьара. Цхьабараш бІаьхийгІа хул, хІаьта вожаш къийлу. Иштта хьахул коррумпировании клана. Бахача нахага дохкаш дола товараш дукхагІа хилийтара тІехьа республикански органаша деш мел дар пайда боацача доаккх. Дулха комбинато торговле дІалуш йола продукци еррига а тикай прилавкашка гІолла нахага дІайохкац. дукха кІезигагІа мара. Нахагарча талонех дІадала мел эшаш дола шекар тикашка хьачудахь, бакъда бутт чакхбоаллача хана наха хьазца шекар тоъаш хилац. Вайцига арахецаш йолча продукце таро лургъяр вайна дикагІа даха, белгалдаьккхар Д. Г. Завгаева, амма деррига а толхаду спекулянташа.

Л. Г. Давиденкогеи В. Р. Жвалюкагеи хаттараш дир НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума членаша Г. В. Эльмурзаевас, А. Б. Паскачева, Л. А. Храмченкос, Р. М. Гайрбековс, А. Н. Петренкос а кхыбараша. ХІамаш лечкъаяьцеи спекуляцецеи чІоагІагІа къовсам лоаттабарга догдоахилла йий хьажа уж гІертарах гІулакх хиланзар.

Президиума членаша хоадам боллаш а критически а мах хоадабир Урус - Мартановскии Ленински РОВД начальникий З. А. Хизриевеи Б. С. Чернявскеи балха. Цу районашка мамогга дегІа ухаш я спекуляци, амма цунца лелабе боагІаш бола къовсам лелабац.

Заседане информаци елар НГІАССР прокурора А. В. Пушкина, НГІАССР Лакхехьарча суда Председатела И. А. Албастова, республика МВД министра заместитела М. Ш. Хаджиева, НГІАССР торговле министра заместитела В. С. Гажаева, халкъа депутатий Урус - Мартановски районни Совета председатела В. И. Хасанова, халкъа депутатий Старопромысловски районни Совета председатела С. Х. Гелогаева.

НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума членаша Л. И. Хациева, А. М. Бугаева, А. Б. Паскачева теркам тІабахийтар укх тІехьарча хана дуккхадола товараш дефицитни а хинна дІаэттa хилара. Цу хьалашка къаьстта гІулакх ховш а оперативно а болх бе беза правоохранительни органаша, торговле кулгалхоша. Шоашта тІадилла декхар кхоачаш ца деча нахагара доагІар хьадеха деза, социально кхераме зулам из хиларах тароа къовсам лоаттабе беза спекуляцеца.

Цу хьакъехьа дувцаш долчун корта а беш НГІАССР Лакхехьарча Совета Председатела Д. Г. Завгаева правоохранительни органий, прокуратура, судий кулгалхой теркам тІаэзар йийцача проблема хьалага кІоаргга хьажанза а кхы ца ховш е йоагІаш йола выводаш яиза а ярг ца хилара. Дицдалийта йиш яц цхьайолча правоохранительни органашта кулгалдеш бола нах закон телхадерашца лира къовсам лоаттабе ца харал совгІа из де ца ловш а хилар.

Лакхехьарча Совета Президиумо решени йир НГІАССР МВД ОБХСС начальник В. Р. Жвалюк, Урус - Мартановскии Ленински РОВД начальникаш З. А. Хизриеви Б. С. Чернявскии, РСФСР товарий дикалаи торговлеи госинспекце НГІАССР-ча управлене начальник Л. Г. Давиденко балхаш тІара дІабоахаш, мукъабовлийта.

Цу деша керттерадар шоай балха тІа ледарло ялийтарах нах балхаш тІара дІабахарах лаьтта Іац. Керттерадар а лоархІамегІа дар а да хІанз денз дІа спекулянташцеи уж къайлакххухьачарцеи дешаца а хьаддача гІулакхашца лира къовсам дІаболабаьлга. Вайна гуш да республика Лакхехьара Совет а цун Президиум а халкъа хьашташта, цунна эшарашта мел йоакхо а терко а еш я.

НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума балха дакъа лоацаш хилар республика Министрий Совета председатель С. М. Беков, КПСС обкома секретарь А. Д. Яндаров.

ХІАРА КЪАМАННА—ШИЙ ІАЬДАЛАШ

Укх деношка Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета председатель Д. Г. Завгаев вІашагІкхийтар Сунженски районе бахача казаккий викалашца.

КПСС XXVIII съезда итогех, республика экономика, культура даькъе. социально дегІайоалаяра тІехьа беча балхах дувцаш дІадоладир Д. Г. Завгаева шийн къамаьл.

Иштта цо белгалдаьккхар общественно - политически хьал дер тІа леладара, тайп-тайпарча негативни гІулакхашца къовсам лоаттабара республика кулгалхоша боккха теркам тІаухийташ хилар.

Д. Г. Завгаева къаьстта теркам тІабахийтар гІалгІай автономе хьакъехьарча деша. Из цІенхаштта гІулакх хиларах тарра, исторически бакъдар чоте а лоархІаш, сатийннача, цІенхашттача хьале из къоастаде дезаш хилар белгалдаьккхар цо.

ВІашагІкхетара доакъашхоша шоаш даьча къамаьлашка дийцар республикерча, къаьстта Сунженски районерча общественно - политически хьалах, къаьстта хьоахалир казачества обычаши традицеши юхадийнъярах, цунах дола исторически бакъдар наха дІадовзийта дезаш хиларах. Царна дагадаьллар дар Советий Іаьдал эттача хьалхарча шерашка цу халкъа бехк боацаш яьча репрессех дар дІакхайкаделга.

Иштта дийцар цига халкъашта юкъера гІулакхаш мамогга дикагІа хилийта тоаде массавар а оарцагІвала везаш хилар.

Къамаьлаш даьча дукхабараша белгалдир из вІашагІкхетар шийн ханнахьеи пайданеи хилар.

Къамаьл чакхдоаллаш Д. Г. Завгаева белгалдаьккхар вІашагІкхетаре хьалъайяьча проблемашка республика кулгалхой цІенхаштта хьожаргхилар а уж кхоачашъяра де дезараш дергхилар а. Ше теш, аьлар цо, сунженцаша шоай дикача гІулакхашца перестройка толам балийтара тІехьа де мел дезар дергхиларах.

Цу вІашагІкхетаре дакъа лоацаш бар КПСС Нохч - ГІалгІай обкома шоллагІа секретарь П. Н. Громови обкома секретарь А. Д. Яндарови.

БАКЪДАР ХЬАЛТIАДАРГДА

«ВАЙ КЪОАСТАДИР КХЕЛО»...

УЖ ДЕШАШ Мальсагов Сосаркъас шийн дезалга, царцара къаьста 40 шу даьнначул тIехьагIа, яздаьча каьхата тIара хьанйца да.

Дукххача наьха кхелаш, цIеша а юзаш, шийн чархана кIала йихьа біаьшере къаьгга белгалъяьлар са наьна дезала тIакхаьчунца а. ХIаьта, малагIаш я уж, ткъоалагIча біаьшерен белгалонаш? Уж я — революци, тIом, эмиграци. Цунца цхьана, гуччахьа хьаэттар, саго, моллагIа хало тIакхоаче а, шийн эздел, денал, сий доха ца деш, миччахьа гIолла а чакхдаккха йиш йолаш хилар. Эздели, денали, сийи... Цу кхаь хIамах шийн керттера ганз лоархIаш хиннав са наьна да Мальсагов Сосаркъа а. Цу кхаь хIама, венна дIаваллалца бакъдолчунна тIехьа лоаттаваьв из а, из санна цун дезал а, «баррикада доазон шинна оагIорахьа».

Цу тайпара, саго шийн сина цIенал лораяр а сий лакха лоаттадар а дизза кхетадар духьа кIоаргга уйла е езаш да вай тахан. ХIана аьлча, вай, 70-гIча шерашка кхийнараш, кхыча идеологически атмосфере кхийнад. Доазол дехьа мел вар моастагI ва, яхача уйлаща чIоагIдаьд вай. Харцдолчох бакъдар лархIа Iомадаь вай, кIаьдденнад харцонна гора аха, у мо гоамъеннай вайна из.

Цудухьа, тахан, шийн сина цIенал а денал а, доха ца деш, заман дарзах-дуIах дизза дIачакхдоаккха моллагIа а саг вай теркам тIаувзаш, вайна безаме хеташ ва.

Эггара хьалха сай наьна даь каьхаташ дийшачул тIехьагIа, — Везан Даьла, ма чоалхане хиннад цар вахар, — аьнна, хийтар сона. Халонаш дукха хилар бахьан чоалхане а доацаш (из шийчегIа кхетадеш да), нравственни хьакъехьа чоалхане.

МАЛЬСАГОВ АртагIа Сосаркъа, 19-гIча нийсъеннаяле а, — сталински набахтенаш, концлагераш, цигара адар, эмиграци, тIемаш, — тешаме да а, бакъвола саг а волаш висав со. Аз яхачун теш, — АллахI ва! Из са сийлен ганз накъаяргъя шоана а дIахо хургдолча шун вахарей!»

Уж мугIараш Мальсагов Сосаркъас язду шийн мехкарашка. Тхо, цун мехкарий бераш, цу хана зIамига хиннадале а, уж мугIараш тхоашта, — дезала кхоалагIча ноахаленна — хетадаьд аьнна хет сона, Бовзаш боацача гаьнарча мехкара оаз яр тхога кхайкаш, из оаз хаза а тIаэца а декхарийла дар тхо...

СЕЛЛА дукха халонаш, духьаленаш біаьшере ваь а шийн біаьшерен саг а хиннав. 1917-гIа шу тIакхоачаш, кадрови тIемагIуллакххо, кадетски корпуса выпускник, дошлой біна эпсар вар Сосаркъа.

Ше тIанийцача присягана мутIахьа а волаш, кердача Iаьдала духьала эттар. Кавказски эскара бохам, шийн дерригача вахара бохам санна тIанийцар цо.

Дукха уйлаш а яь, шийн вахар Iо а хьал а дистачул тIехьагIа, керда эттача хьалца дIатарвала гIерташ, тIехьагIа чIоагIа шийна духьалбаьнна, гIа баьккхар Мальсагов Сосаркъас: 1923-гIча шера шийн лоIамагIа дIакаравахар из ЧК эпсарашта. ДIакаравахар, 1922-гIча шера беррига белогвардейцашта гештдергда аьнна, РСФСР-а Халкъа Комиссарий Совето кхайкаьяча амнистех тийша а тийша. Амнистена меттел, «Соловки» яха концлагерь хилар цунна 1924-гIча шера.

Владикавказерча ЧК приговора тIа яздаьдар: «Чухьарча гIулакхий Комиссариата высылках йолча комиссе приказах бехке ву РСФСР-а Уголовни Кодекса №№ 64, 66 йолча статьяша белгалдоахаш дола, паччахьалкхен лоаттама духьала эулам дарах. № 64 йола статья — террористически акташ віаштIехьяхари, доазол дехьарчарца бувзамаш хилари. № 66 йола статья — буржуазена пайда беш йола шпионаж. (Цу шин статьяс итт — пхийтта шу тIехьагIа хIалакбу беррига мохк).

СОЛОВКЕШКА ше текха Iазап са наьна дас «ЖожагIатен гIайренаш» яхача ше яздаьча: Лондоне 1926-гIча шера кепатехача книжка тIа мадарра хьадийцад. Деррига а хьадийцад: вахара хьал, къахьегам, даар, чубоахкачарна деш дола таIазараш, ди лелабераштеи кхалнахай мел лоаттадаьр, чубоахкараштеи чекисташтеи классификаци яьй, хIаьта керттердар — цо, ше текхар ларде а лаьца, нравственни приговор яьй, идеологически барзкъашта юкъе лечкъаш йолча къизалан харцонен...

Книжка дIадоладеш Сосаркъас язду, шийн нхоллам — дерригача эрсий халкъаца адамлено а, исторе а, Дала а шийн ха хьатIаккхаьчача харцонна ергйолча кхела дакъа да, аьнна. ХетачогIа, из ха тIакхаьчай, террори Iазапи текхача нахах бакъдола дош эшаш да тахан.

Книжка — хаьдда, лоацца дола, саго шийна біаргадайначох, шийца хинначох дола дувцар да. Книжка — Iалаьмате халача духьаленаша къувса дийзача сага тешал да, духхьашха денз социализма идеалаш тIа цз ийцача сага тешал, дерригача шийн вахарца уйлайи гIулакхийи кортамукъаленна тIехьа къийсача сага тешал да.

ПАЧЧАХЬА эскара эпсар ше хиларах тарра, эггара дезагIа дар сий хиннад цу сага.

Цул совгIа, вайна гу, кортмукъале — шийн нана лоархIаш волча гIалгIачун дог-уйла, шийна цхьаккхе а тайпара Iоткъам бар ла ца могаш волча вай мехкахочун сибат.

Сона хетачох, книжка керттера белгало я — Сталина йиллачул а хьалхагIа хиннача ГУЛАГа истори цо хьаделлар. Ткъаь вурийттлагIчен цул тIехьагIа мел хинначеи шерашка, шер а луш, дIахо даьржар граждански тIема шерашка доладенна адам физически а моральни а хIаландар. Дешаш бараша книжка тIаэц «Россен мискача халкъана тIаоттадаьча», сагах віалла а дог лазийга юкъе да дутача къизача хьала приговор санна.

МАЛЬСАГОВ Сосаркъас ювцар я 24—25-гIча шерашкара Соловкеш. 1924-гIча шера январь бетта цига кхаьчар из, 1925-гIча шера цигара ведар віъ новкъостаца цхьана. ХIанз вайна хов уж шераш — эггара халагIа дола шераш хиннадоацалга СЛОН-а (Соловецкий лагерь особого назначения) исторе чухь. ТIехьагIа СТОН аьнна хувцаелар цун цIи (Соловецкая тюрьма особого назначения).

Соловецки вахара хIара дийнахьара Iазап гойташ йола оагIонаш йийшачун керах цIи йоал. Керта тIара мос гIоттаеш да деррига а: сагах меттаза хьайба дара тIаерзаьь йолча системагара къаьсттача сага кхелага кхачалца. Масала, бонкхача къахетамца хьахьекхай, Соловкешка итт шу даккха яйтача 17 шу даьннача полячкай кхел.

Сай наьна дас яздаь книжка, цун дерригача вахарца ниіс а деш, тахан дешаш, сона гу, сага вахаре цхьаккхе а хIама цхьа кIоаргга маIан доацаш ца хулга. Шийн бахьан а, шийн тIехьале а йолаш да деррига а.

СОЛОВКЕШКАРА веддачул тIехьагIа, 1925-гIча шера, май бетта, Финлянде гIолла Польше кхоач Сосаркъа. Шийца мел хинначох язде волалу из цига.

Скибневска Дженнета дувцача тайпара (из Сосаркъаца доттагIал леладеш хиннай, Польше из мел волча хана) 1929-гIча шера ше яздаьр цо журналаш тIа кепатохар бахьан долаш (тIехьагIа, Лондоне арадаьлар из книжка «ГIайренаш тIара жожагIате» аьнна цIи а йолаш) Европе шозза Мальсагов ве гIийртаб сталински чекисташа тIабахкийта нах.

Соловкешкара ведда, дуненга бакъдар дIадувцаш вола гIалгIа дIаванкха шоашта ца мегача, «халкъий дасн» цун ордингои 1928-гIча шера Соловкешка командировке вохийт «революце буревестник» аьнна цIи дIаяха хинна А. М. Горький. Шийна хьалхашка оттадаь декхар Горьке тIехдика кхоачашду, «Соловки» яха очерк а язийя.

Цул тIехьагIа Сосаркъа цхьан юкъа мукъа вутт из ве гIертараша. Европа общественноста санхетам тувлабе шоашта карагIдаьннарг лерхIаш хиларца дувзаденна хила мегар из.

Скибневска Дженнета, дувц:

«Цкъа, Сосаркъага хоам бир цхьан цIагIа цунга хьежаш Кавказера, цун гаргарча нахагара каьхат а дахьаш вена саг ва, аьнна. Шийна хьийхача адресагIа ер дIакхаьчача, укханга хьежаш, вампал миссел дегI дола саг хиннав. Сосаркъана тIаххийттав из. ДегIа зIамига вале а, Сосаркъана карагIдаьннад пхелагIча этажа тIара НКВД-ешник чукхосса. Из хIама, тIехьагIа дуккха ха яьлча а, дувцаш дар Варшаве».

СКИБНЕВСКА Дженнет — Джабагиев Висангире йоI я. ХIаьта, Джабагиев Висангири, Паччахьа 11-гIча Дума член, революци яьнначул тIехьагIа Польше дIавахав ваха, цигара — Турце. ШоллагIа дунен юкъера тIом болча хана, Iалаьмате сийле йола гIулакх деш хиннав из

— ЦIеча ЖIарга дерригдуненн организаце гIолла немецки концлагерашка боахкача вай мехкахошта гIо деш. Цу гIулакха тешал деш ба немецки концлагерашкара мукъабаьнначул тIехьагIа 40—50-гIча шерашкарча Iазапах ла ца леш, дийна бисараш.

Бакъда, Джабагиев Висангире цIи хIанз а тIехьа, тешаме долча исторически бакъдолчунца меттаоттаьяц. Вай халкъ историческа дегIадара наькъаш, хиннараш а хила дезараш а, шийн тайпара гуш хиннад цунна. Уж наькъаш шийн тайпара го бокъо а хиннай цун. ХIаьта вай а бокъо я 10—60-гIча шерашка хиннача цун общественно - политически балхах а вахарах а деррига бакъдар ха. Тахан вайна ховш дар-м дизза дац.

Польше, Скибневска тешал деча тайпара, са наьна да Польски дошлой біина профессиональни эпсар хиннав (ротмистр). Цо гIулакх даьд Львове (Язовецки уланий 14-гIа полк), Белостоке (уланий 10-гIа полк), Хелмне (стрелкови дошлой 8-гIа полк).

1939-гIча шера, Поморье, эскадрона командир а волаш, немцашта духьала латаш хиннав. Цига, есаралла а вига, Германе, эпсарий лагере кхаьчав. Йолалу Мальсагов Сосаркъас текхача Iазапа шоллагIа этап. Юха а исторе цIера юккъе нийслу из.

Немций караволаш Польски Сопротивлене тайп-тайпара заданеш кхоачашъеш хиннав са наьна да. «Казбек» яхаш хиннай цун псевдоним. Дукххача военнопленнешта гIо даьд цо, царна юкъе вайцигара бараш а болаш...

Сона сайна хезад зIамига йолча хана, тхоай наьн-наьнаьга цхьабараша из дувцаш.

Цхьабакъда, уж дувцараш шорттига а лоацига а хулар, хIана аьлча, Советски Союзе Мальсагов Сосаркъана вий кхайкаьяр.

Наьна даь вахара цу юкъах сона дийцар а Скибневски Дженнет я — ше а польски Сопротивлене хьнаре доакъашхо. Эшаш дола хоамаш лохаш волча Мальсагован польски патриоташтеи юкъе бувзам лоаттабеш хиннай из. Цо документально тешал даьд са наьна да лагерера ведда а хиннав, Польски Сопротивленес диверсионни группашца Франце дIа а вахийтав, аьнна.

Фашистски концлагерера веддачул тIехьагIа, Скибневска дувццача тайпара, Мальсаговна тIехьа чарахьал деш бар гестапо а НКВД а. Цу шин ведомства болх цхьан дух тIа бала гIерташ хулар цхьа йолча хана.

Са наьна дас ШоллагIа Дуненюкъера тIом мичахьа чакхбаьккхаб боккъонца ховш дац, бакъда, 1946-гIча шерагара денз ше валлалца Англе ваьхав. ХIаьта, из дуненцара къаьстта шу 1976-гIдар да.

Са наьна да гитлеровски концлагере чуволлар, цо Гитлера оагIув хьал а лаьца, фашисташкахьа из валар санна віашагIа а делла, Сосаркъий гаргарча наха хьалхашка Iодиллар НКВД-наькъан.

Концлагере чуволларо юхахотта йиш йоацаш хоадабир са наьна даьна Даьхенгахьа бода никъ.

Кхыметтел, кIеззиг - дукха уйла е ховш волча сага кхетаде хала дац: Мальсагов хьалхагIа каратель хиннаваларе, ше вола моттиг дIайовзийтаргъяцар цо, дезалга каьхаташ а яздеш. ХIаьта, вайца оагIув болча Англес а, из мел вах, цо ийдергдола пенси а хьожадергдацар, гитлеровцашца болх баьча сага.

Польски Сопротивлене ветеран хиларах тарра, валлалца пенси ийдаьд Сосаркъас, тIема эпсарашта — кавказцашта, полякаша даьча кавказски ветерана цIагIа а ваьхав. Бакъда, «перестройкен», «гласности» хьахилалехьа, кхераме дар уж хIамеш дувца.

Ше кIоваь, шийн йоакхо яь мохк мел дукхабезаш вар са наьна да, мел мутIахьа вар цу мехка гу, йоIага Мадинайга цо яздаьча каьхата тIара. Цу тIара мугIараш укхаза доаладе безам ба са:

«Теша, дисача са вахара нигат — дай лаьтта се дIаволлийтар, вай тайпан кашамашка, хозача, лергйоацача Аьлти - Юрта, са дай, вежарий, йижарий, наьна тIехкаш йоахкача. Нагахьа санна, со хIанз а лоархIа ца войя, цун бахьан да — сона тховкIийле еннача укх мехка а сайна а хьалхашка цIена хила са безам хилар. МалагIа юхь я са вайчарна тIаваха, уж айса кхаьба а ца хилча, царна йоакхо яь а ца хилча. ЦIимхарча кхело цар оагIув хьаллацийтабац сога. Цул совгIа мехкарий напагIа тIа ваха а тоам хетац. Англе подданий хулаш, бохабе йиш йоаца дув а ма бнабий аз — цун гражданий декхараш кхоачашде, правительства законаш лархIа.

Цу тIа укх мехко са къоза а Iалашъяьй, пенси хьожадаь. Из деррига а. Къонача ноахалга хьаттача, тIехвала йиш йоацаш дац, аьнна хеталургда. Цхьабакъда, са йоI, диц ма делахь: со — 19-гIча біаьшерен гIалгIа ва, дIаяхача біаьшерен гIалгIай мел хиина оамалаш а йолаш».

Оамалаш-м дIаяхача біаьшерен наьха эздий хиина хиларах тара да. Къонача ноахаленна хьаделладенна дог эзделца детталуш да. Бнаь дув къарбе йиш яц, денна дош дохаде йиш яц. Уж морально - нравственни белгалонаш сага вахара закон а хиле, дIаотташ хиннай. Дохаде йиш йоаца закон. ХIаьта, дохадар — валара нийсса хиннад.

«Дуне атта даа кхеллададац», — яьхад вай даьша. Вахар даим хала хиннад. ХIаьта, бакъдар, къоабалдеш, эздийча гIулакхашца, цIенача уйлаща ваха кхоза халагIа да.

Бакъда, кхыча тайпара ваха йиш яц, хIана аьлча, харцоно сагах лай ву. Лай ирзз долаш хилац цIаккха. Далла а наха а хьалхашка цIена ца хилча, боккъонца дола ираз корорглац сага.

Даьхенах къаьста лийнна са наьна да даим а мукъа саг хиннав, цIаккха а шийн сий Iодожадаьдоацандаь, цIаккха а кIайчох «Iаьржа» аьнна доацандаь...

1924-гIча шерагара денз маьраца а даьца а цхьаккхе бувзам болаш бацар дезал. Соловкешкара дена массехк каьхат дайна дIадаьлар. Царна юкъе дар массехк Iаьржа жIарг тIадатташ хиннар а. Ховш болча наха са наьннана кхетайир: жIаргаш — валар да. (Бакъда, наьна даь безам хиланзар «Даьхе ехкар», яха цIи тIаэца а вала а. Цудухьа, ведар из набахтера).

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ республика юхаметта а оттаяь, «оттепель» йолаеннача хана, са наьнагеи наьна йишийгеи Паччахьалкхен Кхерамзлен Комитете гIолла хьалхара каьхат кхаьчар шоай даьгара. Цу ханналца шоай наьна дувцарех мара вовзацар царна из. Шийн дезалех дийна бисараш лехаш вар са наьна да.

ХIаьта, дийна кхоъ кхалсаг йисаяр. Дийна виса Iалаьмате хала хиннадале а, цу 30—40-гIча шерашка. Лагерни дом хила тарлора царех. Уж-м нах болаш бисар. Вай уж лархIа беза, шоай сий, вахар бахьан долаш цар денале къийсандаь, шоай сица цар ловзараш леладаьдоацандаь.

«Вай дерригаш а дала дезаш да, тIехьагIа наха хьайна тIехьа, тугаш деттаргдола хIама ма делахь». Иштта аьлар шийн йоIага Леби Шахбулатовнас, осведомитель хила, аьнна НКВД-е из тIайийхачул тIехьагIа.

Са наьннаьнах «соловецки жеро» хилар. 1917-гIча шера маьре еняр из. 7 шера мара яханзар мараца. 1957-гIча шерага кхаччалца цун деррига а вахар чархаш тIеи когаш тIеи дар. 20-гIа шераш кхоачалуш, зIаммигача шин йиIигаца маьра юртара дIаяха йийзар цун. Орджоникидзе, Баку, Грозне яьхар. ТIаккха — Киргизе. Ше дийша хиннаеце а, мехкарашта образовани яла карагIдаьлар цун. Са наьнах инженер хилар, наьна йишех — лор. Къе лийннабале а, модал-шелал такха йийзаяле а, (НКВД цхьан капитана аргIанара «обработка» еш цIогIа дийтта дале а са наьнага: «ХIаьта а вета а, лергда шо дерригаш, жIалеш мо. Советски Iаьдала моастагIий шоаш доландаь!) дийна бисар уж.

50-гIа шераш чакхдоалаш, шоай дезалаца цхьана ссылкера Кавказе цIабаьхкар уж.

ВАХАРА моттиг каст-каста цар хийцаяле а, са наьнанеи, нанеи, наьна йишеи даим органаша тIехьа зем беш баьхаб Массанахьа а царна тIакхоачаш хиннаб біарглохкараш. Са нана, кхыметтел, улица тIара хьа а лувцаш, чукхувлаш хиннай учреждене.

Цкъа, Киргизе долаш, органий «йоахко» кIорда а яь, са нанас аьнна хиннад шийн наьнага:

— Фу дар-теш аз кулг яздича, цар яхача каьхата?

Метта уллача, хала цамогаш йолча — наьнанас жоп деннад:

— Хьо елча аттагIа хургдар сона, Iа цар каьхата кулг яздечул!

Са нана НКВД чу массаза юг, наьннана цар коанаIарга лаьттай, даа хIама юкъе хьоарчадаь гата тIаьн кIала а доаллаш. Цу унзарча пенашта юкъера йоI арайоалийтаргъяц меттад цунна массаза а... Мел дукханешта валар корадаьд цу пенашта юкъе!

ИШТТА баьхаб уж 30 шера...

...ХIаьта, 60-гIа шераш долалуш — даьгара каьхат... Наьна йиша — Мадина — цу хана Грозне йоккхача поликлиникана кулгалдеш яр.

Наьннанас зIамагIча йоIа тIаднллар даьга каьхат юхаяздар. Пхиъ каьхат яздир (дерригаш а) зIамагIа йолча са наьна йишас доазол дехьарча шоай даьга. Из бахьан керттерча лоралара дIа а яьккхар.

Наьна даьгара дезалга дена 14 каьхат хIанз а тIехь лорадеш леладу наьна йишас. ХIанз а тIехь біаргашка хий уттташ, дог чIехкаш деш уж каьхаташ.

Бакъда, сай наьннана елхаш цIаккха а біаргаяйнаяц сона. Эггара хьалха цун біаргех леша хий сона біаргадайра, Соси (иштта оалар тхачар Сосаркъах) веннав аьнна каьхат деча. Массехк шу мара цунца даьккхадеце а, біарчча вахар цхьана дина санна, елхар са наьннана. Бусалба IаьдалагIа венначунна де мел доагIар а дир цо Сосаркъанна. Ше енна дIаяллалца, пIаьраска бийсана чIаьпилг а тийлар цунна тIера сагIийна.

Сосаркъа дийна волча хана, ше ламаз массаза ду наьннанас Даьлагара дика мел дар, атто, паргIато ехар гаьнарча мехка висача мара.

КIоаргга дег чу хьежача, цунна дика хета а мегар шийн Сосе кхы саг ца йоалаяр, духхьала шийна мутIахьа волаш из висар, бакъда, цунах къахеташ яр из дилла:

— Саг йоалайоре, иштта хала хургдацар цунна. Сесаг хургъяр юххе, бераш хургдар. ХIанз-м сол а къадолашагIа ва из: къавеннача дийнахьа саг вац цунна хи пела дIакховдаде а.

Сосаркъий цхьоал чIоагIа Iаткъар са наьннана...

Аьлти-Юрта, са наьннаьна боарза тIа (юххе, наьна дас ше дIаволларга сатийса Малсаг-наькъан кашамаш да) шин чурт латт віаши юххе: Малсаг-наькъан Сосаркъийи Лебийи дараш.

Уккхаза віашагIкхийттаб уж 56 шу даьнналчул тIехьагIа. Кхело къоастабаьраш віашагIатехаб Дала...

М. ЯНДИЕВА,
М. Горьке цIерагIча Московски Литературни института йоккхагIа йола преподаватель, филологически Iилмай кандидат.

Гаьнара оаз

Мальсагов Сосаркъий письмош

СУРТА ТIА: (аьрдехьарвар) Мальсагов Сосаркъа шийн новкъостаща полякаща.

Са хьамсара Леби, Рая, Мадина, йиIий къонгаши йиIий йоIи!

Мадинай каьхато гIад а вигар со, халахетар а дир, біаргех хий даллал...

ГIадвахар, шо дерригаш шо вахара новкъа даьхандаь, Лебес, шун нанас, просвещене дикка ганз, а йолаш, шо вахара новкъе даьхандаь, Мадинас сайга яздаьча каьхатага хьажжа уйла ю аз.

Баркал хьона, са хьамсара цIеннана, ше мел долчох, къинтIера ала, со бахьан хьайна мел хиннача халахетарех, хьовзамех...

Аз яхар кхетадеш хиннай хьо дилла а. Йовзаш хиннай сатем боаца са оамал. Са кIаьда дог а хьайдар санна довзаш хиннай.

Доазол дехьа цIаккха а саг йоалаяь хиннавац со. хьо йицъенна лела даги а хиннавац.

Вай къоастадаьд кхело, цудухьа вай шаккхе а віаши къинтIера довла деза. Амин!

ХIаьта, бала хилар дувзаденна да оаша беча Iаьржача хоамаца — сона дукха беза са вежарий Орцхой Арсамаки дийна боацаш хиларца.

ХIанз а тIехьа хий ух са біаргех. Язде хала да. Боабн санна каIьда хилда царна Къубаседа Кавказа сийдолча къонгий лаьтта!

Оарцхой мел хиина книжкаш, нагахьа санна біаштIехьа дале, хьадайта сона. Боккха салоIам хургба сона царех.

Сайга бенача балийво кIеззиг-дукха мукъаваллийтача, шо ца гуш айса текхача 40 шера мел хинначох яздергда аз шоана...

П. С. Са йиIигаш!

Салам-моаршал дIале са найцарашка — шоай моарошка. Сай сурт а дайт аз, гаьнарча ханара дале а.

Ош а дайта шоай сурташ.

Соси.

◆

Хьамсара са Мадина!

Доккха баркал хьона а массанена а фотокарточках. Унзара цхьоал юстараьккхар цо сона, укх тIеххьарча массехк итт шера са садуаш хиина цхьоал.

Хьалхарча письмо тIа са вахарах дола бакъдар ха безам болаш яр хьо.

Ер да из бакъдар: «Халонаш мел дукха нийсъенняле а — сталински набахтенаш, концлагераш, цигара вадар, эмиграци, тIемаш — тешаме дан дог-цIена саги волаш висав со!» АллахI ву цун теш!... Из са сийлен рузкъа накъадаргда шоана а тIехьа тIадоагIача дIаьхача вахаре! Са вахарах мел дола хIама шоашта халехь сона кхел е ма гIерталаш.

Хала болча, когаш а дог а эттIадеш болча новкъа се лелаш, даим шун массане уйла еш хиннав со, из никъ чакхбаларга хьежаш хиннав шура віашагIкхетар духьа.

Шуга (Раяйгеи хьогеи) доккха дехар да са: могаргдий шоана нана укхаза хьаяра раьза е? Эшаш йолча инстанцешка гIолла аз деррига а віаштIехьдоккхаргда, со волча йола цунна бокъо яккхар духьа.

Цу гIулакха из тIаерзае халахургдолга хов сона, хIаьта а хьажа-м деза шо. Нагахьа санна, йоагIаш хуле, Шахбулатик а волавайта цийца.

Сона чIоагIа дагайоал Аьлти-Юрт. мала вах вай йоа? Долаш дий-теш вай дай тIехкаш йоахка кашамаш?

Деррига а язде са вежарий Амай, Оарцхой, Арсамака дезалех лаьца. Сона чIоагIа сакъердаме да из.

Хьожаш хилалаш наьнага. Цу башхача кхалсагаца дика мел хинначун йоакхо е хьожаргва со, сайна могачох.

ДукхагIа язде. ГIадвигав со йиIий кIаьнкашеи йиIий йиIигош. Вовзачар даькъала вувц со шо корадарца.

Массанена а, цхьаккхе къоаста ца веш, барташ доах. Шун да Соси.

П. С. Iа язду Хьавай мар тIеххьарча тIем тIара цIавенавац, яхаш. Са цIерагIа кодам бе цунга. ЦIавенавий, хIаьта, Яндарера Мальсагов Къамбулата Хаматхан? Сона чIоагIа дукхавезар из кIаьнк. Цун кхел иштай хар лов сона. Дийна вийтеш?

Хьа Соси.

◆

Са хьамсара Мадина!

Тахан дийшад аз ИбрахIимо воIага яздаь каьхат. ИбрахIимо язду: «Цун сесаг (са сесаг) Леби могаш яц». Iа-м яздаьдац сога из цамогаш я, аьнна. ХIана? ИбрахIимо Леби могаш яц, яхе, гIулакх дика доацаш лерхI аз. Язде наьна лазарах, цхьаккха хIама къайла а ца хьош.

Укхаза бахача полякаша — эмигранташа шоай гаргарча наха (цамогаш болчарна) Польше тайп-тайпара молхаш кхухьийт. Хьо лор я, хьона дикагIа ха деза уж гIулакхаш. СССР-е кораеш йоаца нанна эша молхаш, ерригача Малхбузен Европе а Америке а йолаш яле, леха а леха, дIаяйтаргья аз.

Жопага хьеж со. Массанена салам-моаршал, массаварг а мархIавол аз, массанена а барташ доах.

Шун Соси.

◆

Са хьамсара Мадина!

Дика йоI хиина ца Iеш, хьо-м тIехдика «адъютант» а я. Деррига а шадарра хьадовзийташ долча письмох доккха даьгара баркал! ЧIоагIа лоархIаме хаттар да Iа уттадер. ТIехьагIа жоп лургда аз.

ХIаьта, укх біала, «Хьо цхьаккха а хIаманна бехке веце, дерригнеца цIена вале?» яхача хаттара жоп лургда.

АллахIа хьалхашка а шоана массанена хьалхашка а, са хьамсарадараш, цIена ва со, вай Наьсарера (Альти-Юртара) шовда санна...

Шо массадарагаш мархIа а дехк, барташ а доах. Шун да Соси.

Теша заявлени

Дженнет Скибневска,
Гданьски воеводство,
Запаса лейтенант.

Вейхерово,
15 декобря,
1988 шу.

Аз, 1939-гIча шера Побережьяна оборона еча дакъалоацаш хинначо, малхбузехьарча Польски Герзашцарча Низий доакъашхочо, Италеи Англеи лаьттача Карпатски стрелокий 3-гIча Дивизе эпсара-пропагандиста, факташ бакъхилаезарах долча Закона бехктокхамал кхета а еш,

ТЕШАЛ ДУ

1992-гIча шера. 15-гIча мае, Къулбаседа Кавказе, Назрана юххе, Аьлти-Юрта ваь Малсага — наькъан Сосаркъа, Малсаг — наькъан АртагIа воI. Сопротивлене Болама доакъашхо санна сайна вовз аьнна. Польски кавалере профессиональни эпсар (ротмистр) хиннав аьнна; Львове — Язловецки уланий 14-гIа полк, Белостоке — уланий 10-гIа полк, Хелмне — стрелокий 8-гIа полк.

1939-гIча шера Поморе немцашта духьала хала тIемаш деш хиннав, эскадрона командир, ротмистр а волаш. Есарала а вига Германе дIавахьийтав эпсарий лагере.

Лакхе вувцачун «Казбек» яха псевдоним хиннай. 1930-гIча шера денз ротмистр ва. Денал долаш, майра саг ва, Къулбаседа Кавказера гIалгIа. Соловецки гIайренаш тIара доттагIчунна — полякаца веддав, Финлянде гIолла Польше кхаьчав.

ТIом болча хана, есаралла массехк шу даьккхачул тIехьагIа, лагере-ра Польше веддав. Цул тIехьагIа Сопротивлене Боламо разведчикалла Франце вахийтав. Польше юхаванзар. Англе вайра сона из. Цига вахавар из польски ветеран санна. Веннав 1976-гIча шера. Дика саг вар, шийн гIулакх ховш вола эпсар, Дай-Мехка бисача дезала — берашта а берий берашта а мутIахьа вар.

Лакхе мел доаладаь тешал сай кулгаца бакъйду:

Дженнет Скибневска, Побережья оборона запаса лейтенант, Малхбузехьарча Польски Герзашцарча Низий эпсар.

«ЗУЛАМХО»

«Цу тайпара палач а ахка а хиннав хьанаьхк Мальсагов Сосаркъа, Аьлти-Юрта ваьр.

МоастагIий оагIорахьа ваьлар из. Цунца айхха бувзамаш тессача, моастагIий кхийтар шоашта хьалхашкара вар доастама саг волга. С. Мальсаговна обер-лейтенанта звани елар, фашистски карательни ротана кулгал де а оттавир. Ала дац, моллагIчоа а лацар гитлеровцаша цу тайпара чин. Сосаркъас, советски наьха къизача моастагIчо, партизанаштеи маьршача бахархоштеи духьала массехк карательни операци йир. А. кIалхарваргвац из, хIанз Англе вахаш вар, ше яьча преступленех дIаэца дезача таIазарах.

Факташ бакъ я. Царех цхьаяраш мара яц ерш:

1943-гIча шера, 8 декабре, Сосаркъий приказах, доага а даь чил яьй Кировоградски областа Александровски района «Сосновка» яхача юртах. Дукха иллар юрт, кIура хьалъухаш. Саца ца могаш белхар жерой, делхар бойла диса бераш: 40 сагал совгIа вийра Сосновке головорезаша.

Дукха ха яла кхензар. Сосаркъас юха а шийн кулгаш цIеца біехдеш. Цун распоряженегIа салташа цIи техар Ивановка яхача юртах. Фашистски хьакимаша ши мидаль елар С. Мальсаговна. ДIадахийта йиш йий тIаккха из біиж шийна доагIа таIазар дIа ца эцийташ?» яхаш язду 1965-ча шера 28 мая арадаьннача «Грозненский рабочий» газета тIа «Зуламхой кIалхарбаргбац» яхача В. Аргунова статья тIа.

РЕДАКЦЕГАРА: Оаха доаладаь документи укх авторо дувцари тайп-тайпара да шоай чулоацамга хьежача. Уж віаши нийсдича, газет дешараша кхетадергда, мел хала чоалхане а хиннаб вай мехка бакъдолча деша никъ. Токъонца дола бакъдар хIанз, «перестройкен», «гласности» эттача мара арадаьннадац, нахага дIакхача йийолаш. Цхьаькха а белгалде беза боагIа: Скибневска Дженнета деш дола тешал — деррига а шийна біаргаданача, деррига а шийна ховш волча саго деш тешал да. Цхьабакъда ховш дац, мичара хьаийцай ше йоалаеш йола факташ нов. В. Аргунова?

(ТIайоагIача номерашка оаха кепатехаргда Мальсагов Сосаркъий «ЖожагIатен гIайренаш» яхача книжка цхьа дола доакъаш).

МЕХКДАЬТТАХОЙ ТОЛАМ

«Грознефть» производственни объединене бурувдеттараштa юкъе 12-ча пятилетка шерашка, къаьстта цун тIеххьарча укх шера социалистически яхье хадданза хьалхалаттарех болаш хьабоагIа бурув деттача балхий Горячеводски управлене болхлой.

Цхьаьккха бутт дIабахийтабаь нар план тIеххкхоачаш па еш. Июле бетта задани кхоачашйир 112 процент. ХIаьта ер бутт цар дIаболабир геттара доккхий толамаш доахаш. БархI бетта план кхоачашйир 6-ча августе.

БархI бетта планагIа 24700 метр кIоарга бурув тоха — лаьрхIадар, хIаьта бурувдеттaраша из кхоачашйир 25061 метр кIоарга бурув а тохаш. Сентябрь бетта чотагIа хIанз 1361 метр бурув техал.

Доккхий толамаш даьхад бурувдеттараша кхыча хьокхамий хьакъехьа а. ХIама хIадеш йоаккхача ханах 80 процент йолчох пайда ийцар, бурув тохара сухал 50 процент лахбир. Бурув тохача дIайода хадоацъярах, оборуэцарах, къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъярах къахьегама овсарле планагIа йоагIачул 14,5 процент лаккхе йиш хилар.

Бурув тохача дIайохийта материалаш — химически реагенташ, утяжилитель электрически энерги, цемент, кхыяраш кхом беш дIаяхийтарах бурув тохара мах боагIачул 8,6 процент лохбир. Из бахьан долаш наIи ахи миллион сом пайда бир.

Управлене бурувдеттараштa юкъе латтача социалистически яхье хьалхарча моттиге йолаш хьайоагIа Вячеслав Дудина, Алексей Дробoрубова, Геннадий Савельева, кхычар кулгалду бригадаш.

Н. ЛУКЪЯНОВ.

1990—91 дешара шера деша дIахо а дIайийбу КПСС Нохч-ГIалгIай обкома марксизма-ленинизма университето

Нагахьа санна рыночни экономика хьале чоалхане экономически социальни проблемаш къоастаяра керда гIулакх довза, чоалханеча хьале ца тувладала, политически кулгалдара метод Iомае, нахаца кхетаме конструктивни, политически къамаьл де а цар дувцар кхетаде а шоай безам бале, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома марксизма - ленинизма университете дешадувла.

Опыт йолча преподавателаша шоана кердайоахаргья теоретически знанеш, шербергба юкъарча образованеи культурнии боарам, йовзаргья аламий общественни керда уйла.

Университето деша нах хьайийбу сарахьен заочнии (юртарча районашта) дешаргдолаш.

Университето деша хьайийбу лакхерен юкъерен образовани йола коммунисташи парте боацараши. Дешабахка безам бараша партийни организацегара рекомендаци эца еза, заявлени — анкета КПСС РК парторганизаце е марксизма - ленинизма университета ректорате 15 сентябрь тIакхачалехьа дIачуяла еза.

Деша могабаь нах университете дIачуэц дешаоттара экзаменаш а ца хоатташ.

Деша нах дIайийбу укх отделенешка:

1. партийни вахара (сайрийнарен заочнии дешар);
2. пропагандистски говзала (сайрийнарен заочнии дешар);
3. журналистика;
4. социалогеи психологеи;
5. этикан эстетически кхетамеи;
6. экономически (сайрийнарен заочнии дешар);
7. болхлой актива.

Ерригача отделенешка дешабагIараша Iомаду (кердаьяча программашка) предметаш да:

— мехка экономинана доал дара керда система;
— вай ханарча дунен тIара философи;
— правови пачхахьалкхене советски законодательство;
— советски общества демократизм йоаржаяр;
— Нохч - ГIалгIай АССР истори.

Отделенега хьежжа кхыдола предметаш Iомаду, царна юкъе да:

— рыночни экономика хьале боахама механизм;
— партийнии советскии вахар;
— наьха вIаши долча гIулакхий социологии психологи;
— журналистски балха хьайилен практикеи;
— наха юкъе къамаьл дарен ораторскии говзал;
— советски общества политически историе урокаш;
— Къордал Библии хьадалари дунен культуре цар бола доархIами.

УМЛ-е дешабагIараштa факультетивни хьеха лерхI массаза а укхаза иIал баьхача наьха мотт (нохчийн гIалгIайн метташ).

Гуманитарни вузашка дешабаха кийчлуча лакхерча классашкарча дешархоштa хьаелл общественно - политически Iилмаш кIоаргагIа Iомадара йола отделени.

Университетерча дешара процессе ешаргья лекцеш, гIулакхацара ловзараш дергда, хьадда долз хьалаш, практикумаш, консультацеш, собеседованеш къоастаергья, зачеташи экзаменаши хьаэцаргья.

Марксизма - ленинизма университет йистеькхачарна оттаьча кепара дипломаш лургья.

ДешавагIара ха ши шу да (лакхерча классашка дешабагIарий отделенегарен пропагандистски говзала отделенегарен дIайикха).

Дешара шу 9 бетта дIаьхлургда.

Заочни дешабагIараш дешара шера экзаменационни сессешка шозза тIахьох.

Нах деша хьаэцара, дешара, кхыча дешай хьакъехьара бакъдар довза йиш я университете 14.00 сахьат даьлча дейз 19.00 сахьат даллалца йолча хана (шоаттеи кIиранен деношкара дIайикхача), хIаьта ишта телефон теха а:

дешара даькъе: 22-79-91;

заочни дешара проректор: 22-89-05;

марксизма - ленинизма университета ректор 22-25-04.

Университета адрес г. Грозный, Красни фронтовиний улица, 12.

19 август—СССР Фецарча Флота Ди

В. М. Мясищева цIерагIча экспериментальни машиностроительни завода летчикаша — испытателаша комплексни техкар дуккха дола халкъа боахама декхараш кхоачашдара лаьрххIа яь керта лакха лела «Геофизика» яха самолет.

Геттара лакха урагIъяхар (22000 метрага кхоачаш), оазал сихагIа скорость, йIаьххача хана сигала лелалуш хилар, кхы дикадараш а — уж керда машин дуккхача моттигашка пайда эца йиш йолаш хилар да. Лакхехьа картографировани е йиш хилар пайданегIа да, хIаьта керттера да цу гIулакха спутникел дaрегIа из хилар. Кхы кIезигагIа лоархIам болаш дац самолетах «Коспарсарсат» яхача системе хатар хиина кемай, самолетий, экспедицей экипажаш хьалохача, новкъостал деча цу самолетах пайда эца йиш хилар. «Геофизика» новкъостал деш хургья, комсаштa дугана, кхыча культураштa доккха зе деш бола ша бохабеча. Шийл хьалхагIа хинна, хьалхагIа фирме хьаьь «Стратосфера» (М-17) яхача самолета санна, кердача машина могаргда, лаьтта даькха озон сигала «озонови Iургашка» дIакхачийта. Самолетах дохкача геттара дика аэродинамически хIамаша, шера даьржача ткъамаша йиш хулийт «Геофизикага» мехка хицара доазонаш лораде, хьунагIа ювлача цIерга, форда тIарча шага хьажа, кхыдола дика гIуклакхаш де а.

ХIанз конструктораше летчикашеи машин кийчъю рекордаш яра.

СУРТА ТIА: авиационни инженерашеи техникашеи «Геофизика» кийчъю тахкара полет яра.

В. ЯЦИНАП сурт.
(ТАСС фотохроника).

1941—1945 ШЕРАШКА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР РАЙГОРВОЕНКОМАТАШКА ТIАХЬИЙХА ДАЙМЕХКА СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ТIЕМА ШЕРАШКА ТIОМ БЕШ А ГОСПИТАЛАШКА ЧОВНЕХ А БАЙНА, ДЕДОАЦАШ БАЙНА БIУХОЙ

КАРТОЧКА-ПАМЯТЬ

военнослужащего, погибшего в Великой Отечественной войне 1941—1945 гг.

Фамилия .... Имя .... Отчество ....

Дата, год и место рождения «......».................................19 г.

....

Национальность ....

Место работы, кем работал ....

....

Время призыва в армию, каким военкоматом «......».................19 г.

....

Наименование воинской части, в которой служил ....

....

Воинское звание ....

Партийность ....

Правительственные награды ....

....

....

Время и причина выбытия «.........»...................................19 г.

....

Место захоронения ....

Сведения о родственниках, адреса местожительства

....

....

Основания для заполнения карточки ....

....

СПИСКАШ ТIА ТОЪАШ ДОАЦА, ШОАШТА ХОВШ ДОЛА ДАННЕШ АНКЕТА ТIА IОТIА А ЯЗДИЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ ВОЕНКОМАТА ЦIЕРАГIА ДIАДАХЬИЙТА

Сидоренко Григорий Захарович тIахьийхав Ленински райвоенкомато, дIавеллав 1944 шера 2 апрела Псковски областа Палкински района Огнянникова яхача вежаралла каша. Сесаг Видоренко Мария Дмитриевна г. Грозне ях.

Тарасов Михаил Прокофьевич ваьв 1921 шера, тIахьийхав Ленински райвоенкомато, салте, дIавеллав 1943 шера 13 сентябре Запорожски областа Гуляйпольски района Левадное яхача юрта.

Тарченко Павел Петрович тIахьийхав Ленински военкомато, салте, дIавеллав 1944 шера, 22 апреля. Ивано-Франковски областа, Тлумачески района. Сесаг: Гориченко Мария Моисеевна ях г. Грозне, ул. Наурски, 3.

Терещин Михаил Васильевич ваьв 1904 шера тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд 234 гв. СП. гвардии сержант дIавеллав 1945 шера, 15 январе. Калининградски областе, город Нестеров. Сесаг: Сергеева Анна Семеновна ях г. Грозне, пер. Ивановски, 10.

Третьяков Филлип Дмитриевич тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд 160 мин. бат., салте, дIавеллав 1942 шера, 26 августе, Псковски областе, Дновски района, Наверeжье яхача юрта. Гаргар нах: бах г. Грозне, ул. Виноградная, 8.

Ульянов Иван Алексеевич тIахьийхав Ленински райвоенкомато, дIавеллав 1944 шера, 2 июне. Карельски АССР Лоухски районе.

Усачев Михаил Петрович ваьв Орджоникидзевски крае, тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд п/п 204 салте дIавеллав 1942 шера, 22 сентябре. Да: Усачев Петр Дмитриевич вах г. Грозне, ул. Переписная, 45.

Файзулина Раиса Михайловна тIахьийхай Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд 76 ис. салте, дIаеллай 1944 шера 22 феврале, Днепропетровски областе, Широковски р-на, Запорожье яхача юрта, вежарийла кашмашка.

Федосеев Иван Афанасьевич, тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд 39 гв. стр. полк, салте, дIавеллав 1944 шера 18 январе, Кировоградски областе, Кировоградски р-она, Гурузское яхача юрта.

Феногенов Иван Дмитриевич, тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд 19 БП(3) 979772 гв. сержант, дIавеллав 1943 шера 19 марта, Белгородски областа, Яковлевски р-она, Кустовое яхача юрта.

Христюченко Иван Яковлевич, ваьв 1920 шера, тIахьийхав Ленински райвоенкомато, сержант, дIавеллав 1942 шера 8 феврале, Новогородски областе, старфусски р-она, Байново яхача юрта. Гаргал нах бах г. Грозне, ул. Севастопольски, 8.

Цопина Надежда Петровна, тIахьийхай Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд 520 мед. санбат, 417 стр. див., салте, дIаеллай 1945 шера 17 апреле Латвийски ССР, Лиепайски р-она, Брекульское яхача кашмашка.

Циповецкий Наум Борисович, ваьв г. Грозне, тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд 145 полк матер. потер. зIамагIвола лейтенант, дIавеллав 1942 шера 4 октябре, Краснодарски края, Курински яхача станице. Лакхехьа в 12,7.

Четвериков Владимир Васильевич, ваьв г. Грозне, тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд 31 стр. дивизе, лейтенант, дIавеллав 1943 шера 12 январе, Краснодарски края, Опшеронски р-на, Лакхехьа 447,1 Северо - Западни (1,5), (Безымянни Балка).

Шаповал Федор Иванович тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд в/ч 35698, гвардейски салте, дIавеллав 1944 шера Молдавски ССР, Каларомски районе Брачива юрта. Сесаг: Шаповал Клавдия Тимофеевна.

Шереметьев Михаил Федорович тIахьийхав Ленински военкомато, гIулакх даьд в/ч 04561, дIавеллав 1944 шера, 15 январе. Кировоградски областа, Кировоградски районе, Лозовайска юрта.

Щеглова Раиса Федоровна тIахьийхай Ленински райвоенкомато, салте дIавеллав 1944 шера, 6 апреле. Тернопольски областа, Чортковски районе, Белобожинца юрта.

Якименко Петр Захарович тIахьийхав Ленински райвоенкомато, дIавеллав 1944 шера 3 апреле. Тернопольска областе, Чертковски района, Пробинска яхача юрта.

Белфас Васильей Сергеевич ваьв Прохладная яхача станице, тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд п/п 11018, салте, дIавеллав 1944 шера, 21 феврале Псковски областе, Новосокольнически района г. Новосокольнике, Семеновски яхача вежарий кашмашка. Да: Бенорос Сергей, вах г. Грозне, ул. Северная, 23.

Григорянц Михаил Семенович тIахьийхав Ленински райвоенкомато, зIамагIвола лейтенант, дIавеллав 1944 шера 3 январе. Киевски областе, Белоцерковски района, Ольшанка яхача юрта.

Купин Никифор Ларионович тIахьийхав Ленински райвоенкомато, — 1865 зIамагIвола сержант, дIавеллав 1941 шера, 22 июле, Мурманске. Нана: Купина ях г. Грозне, ул. Петропавловски, 57.

Давыденко Пантилей Павлович тIахьийхав Ленински райвоенкомато салте, дIавеллав 1941 шера, 5 сентябре. Смоленски районе, Ярцовски района, Петрова яхача юрта.

Ткаченко Владимир Николаевич тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд мин. бат. 35. мин. стр. бр., воаккхагIа вола технически лейтенант, дIавеллав 1942 шера 27 ноябре. Смоленски областа, Ярцевски, районе, Засижье яхача юрта.

Релычанов Николай Васильевич ваьв 1922 шера, Ростовски областа, тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд п/п 41159 зIамагIвола сержант, дIавеллав 1943 шера, 4 сентябре. Смоленски областа. Ярцевски районе, Петрова яхача юрта.

Бессонов Виктор Степанович тIахьийхав Ленински райвоенкомато, салте, дIавеллав 1843 шера, 10 октябре. Запорожски областа, Мелитопольски районе Константиновка юрта. Гаргара нах: бах г. Грозне, ул. Сунженски, 33.

Ениеев Муса Хумнидимович е Устиудинович тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд в/ч 04411, салте, дIавеллав 1943 шера 14 октябре. Запорожски областа, Мелитопольски районе, 8-ча школе. Д. Ивановка яхача юрта.

Карабутов Иван Антонович тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд в/ч 94143, салте, дIавеллав 1943 шера 21 сентябре. Запорожски областа, Мелитопольски районе, Мордвиново яхача юрта.

Аксюк Иван Васильевич ваьв 1903 шера, тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд в/ч, п/п, 51782, салте, дIавеллав 1943 шера 28 ноябре. Полесски областа, Куда - Кашелевски районе, Потаповка юрта. Сесаг: Аксюк Мария Сергеевна ях г. Грозне, ул Субботникова, 35.

Альянов Дмитрий Андреевич тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд сп. 1177, салте, дIавеллав 1942 шера 15 декабре е 15 январе, 1943 шера Кабардино - Балкарски АССР, Терски районе, Терски яхача юрта. Сесаг: Горлова А. Н. ях г. Грозне, ул. Серноводски, 15.

Баев Павел Иванович тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд в/ч 17245, салте, дIавеллав 1944 шера, 26 апреле. Молдавски ССР, Слободзейски районе, Глинное яхача юрта. Нана: Баева Просковья Ивановна ях г. Грозне ул. Луговая, 33.

Сафонов Дмитрий Яковлевич тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд 103 истр. арт. полк, лейтенант, дIавеллав 1942 шера, 18 сентябре. Кабардино-Балкарски АССР Терски районе, Н-Куры яхача юрта. Нана: Сафронова Устинья Максимовна.

Хайруллин Разулла (е Хайрулла) ваьв 1926 шера, тIахьийхав Ленински райвоенкомато, краснофлотец, дIавеллав 1942 шера, 27 августа е 1943 шера феврале Краснодарски края, Диксон юрта. Гаргара нах: бах г. Грозне, ул. Курортни, 76.

Хапанов Махмуд Хасимович тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд п/п 41456, сержант, дIавеллав 1943 шера, 17 октябре. Запорожски областа, Мелитопольски районе, Данило-Ивановка яхача юрта.

Ченков Иван Павлович ваьв г. Грозне, тIахьийхав Ленински райвоенкомато, гIулакх даьд 172 гсп., салте, дIавеллав 1944 шера, 25 феврале. Днепропетровски областа. Широковски районе, Положа яхача юрта.

Рябцев Алексей Данилович тIахьийхав Ленински райвоенкомато, салте, дIавеллав 1942 шера, 12 мае. Харьковски областа Волчански районе. Байрак яхача юрта. Сесаг: Рябцева М. М. ях г. Грозне, ул. Черноморски, 3.

Белоусов Александр Тимофеевич тIахьийхав Заводской райвоенкомато, салте, дIавеллав 1943 шера, 19 январе. Грузински ССР, г. Гори. Сесаг: Белоусова Наталья ях г. Грозне, пр. Победы, 2.

Бондарь Сергей Никифорович ваьв 1924 шера Житомирски областа, Дрожски яхача юрта, тIахьийхав Заводской райвоенкомато, гIулакх даьд 105 стр. полк, 77 стр. дивиз., салте, дIавеллав 1943 шера 11 ноябре. Херсонски областа, Горностаевски районе. Соломки яхача юрта. Нана: Бондарь Анна Степановна ях Житомирски областа, Чудненски районе, Дронеж яхача юрта.

Дзагородов Иван Ефремович тIахьийхав Заводской райвоекомато в/ч 1318, салте, дIавеллав 1941 шера, 28 сентябре. Новгородски областа. Валдайски района, Хилково яха юрта. Гаргара нах: бах г. Грозне, Заводской районе, кор. 101, кв. 6.

Ефремов Георгий Иванович тIахьийхав Заводской райвоенкомато, гIулакх даьд отд. мед. сан. работ отд. стр. бригады, дIавеллав 1942 шера, 4 сентябре. Краснодарски крае, г. Новороссийске. Сесаг: Ефремова Александра Степановна.

Кольцов Иван Алексеевич ваьв 1804 шера, тIахьийхав Заводской райвоенкомато, салте, дIавеллав 1941 шера, 17 августа. Мурмански областа, Кандалакшски районе, Алакуртти яхача юрта. Да: Кольцов Алексей Григорьевич вах г. Грозне, Заводской районе раб. поселок, д. 147, кв. 7.

Копанев Дмитрий Васильевич тIахьийхав Заводской райвоенкомато, гIулакх даьд п/п 69606, салте, дIавеллав 1943 шера, 10 сентябре. Краснодарски края, Кропоткински районе, Дмитриевка яхача юрта.

Малафеев Петр Ефремович тIахьийхав Заводской райвоенкомато, салте, дIавеллав 1941 шера, 1 ноябре.

Милькин Василий Андреевич ваьв 1919 шера, тIахьийхав Заводской райвоенкомато, салте, дIавеллав 1943 шера 15 октябре. Украински ССР, г. Донецке (Смоленка).

Неумержицкий Алексей Иванович тIахьийхав Заводской райвоенкомато гIулакх даьд 911 п/п, в/ч 007, сержант, дIавеллав 1942 шера, 14 октябре. Краснодарски крае, г. Новороссийске. Сесаг: Неумержицкая Антонина Борисовна ях Хабаровски края, г. Биробиджан.

Николаенко Дмитрий Георгиевич тIахьийхав Заводской райвоенкомато, гIулакх даьд 613 стр. сержант, дIавеллав 1945 шера, 13 феврале Латвийски ССР, Лиепайски районе. Сесаг: Николаенко Таисия Григорьевна ях г. Грозне, Заводской районе, ул. Социалистически, 13/14, кв. 30.

Обрин Степан Матвеевич ваьв 1909 шера, Канидоны, В-Муллински юрта, тIахьийхав Заводской райвоенкомато, салте, дIавеллав 1942 шера октябре. Извещение.

Панюшев Сергей Андреевич ваьв 1990 шера, тIахьийхав Заводской райвоенкомато. воаккхагIвола лейтенант, дIавеллав 1943 шера. Воронежски областа, г. Боброве. Хоам: Воронежски областе. Бобровски РВК.

Попов Олек Васильевич ваьв 1926 шера, тIахьийхав Заводской райвоенкомато, салте, дIавеллав 1943 шера, 9 марта. Грузински ССР, г. Горе. Гаргара нах: бах Заводской районе г. Грозне, кор. 36, кв. 4.

Сенченко Иван Николаевич ваьв 1912 шера, тIахьийхав Заводской райвоенкомато, салте, дIавеллав 1941 шера августе. Сесаг. Сенченко Александра Трофимовна ях Краснодарски крае, Белореченски районе, ул. Вокзальная, 113, Белореченски яхача юрта.

Скребцов Иван Павлович тIахьийхав Заводской райвоенкомато, салте, дIавеллав 1944 шера, 26 феврале Псковски областа, Псковски районе, Карамышево яхача юрта. Сесаг: Сухорукова Надежда Александровна ях Заводской районе, г. Грозне, кор. 102, кв. 4.

Чернобровкин Василий Прокофьевич ваьв 1907 шера, тIахьийхав Заводской райвоенкомато, салте, дIавеллав Краснодарски крае, г. Армавире. Чудненко Григорий Федорович тIахьийхав Заводской райвоенкомато, гIулакх даьд 905 СП. зIамагIвола лейтенант, дIавеллав 1943 шера, 7 ноябре, Запорожски областа, Мелитопольски районе. Гаргара нах: бах г. Грозне, Заводской районе, кор. 48, кв. 2.

Яковенко Михаил Николаевич тIахьийхав Заводской райвоенкомато, салте, дIавеллав 1945 шера, 2 мае. Латвийски ССР Тукумски районе. Нана: Бурмистрова Екатерина Николаевна ях г. Грозне, Заводской районе, Строительни яхача поселке, д 2, кв. 6.

Алейников Петр Аверьянович тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато, салте, дIавеллав 1944 шера 22 июне Смоленски областа Дорогобужски района № 1 йолча каша.

Афонин Михаил Петрович ваьв 1905 шера тIахьийхав Октябрьски райвоекомато, салте, дIавеллав 1943 шера 6 августа гаргара нах г. Грозне бах.

Барский Самуил Рувомович ваьв г. Грозне, тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато, салте, дIавеллав Гомельски областа Лоевски района Вазон яхача юрта. Гаргара нах г. Грозне бах 4/XII — 1989 шера Гомельски областа Лоевски райвоенкомато хоам баьб.

Барсуков Максим Романович Октябрьски райвоенкомато тIахьийхав, дIавеллав 1942 шера 5 сентябре Краснодарски края Новороссийск яхача городе. Сесаг: Варсукова Екатерина Михайловна г. Грозне ях.

Бельский Григорий Яковлевич Октябрьски райвоенкомато тIахьийхав, гIулакх даьд 543 АП, салте, дIавеллав 1944 шера 24 июне Гомельски обл., Светлоградски района Дуброва яхача юрта. Сесаг: Бельская Евдокия Михайловна г. Грозне ях.

Калашников Владимир Петрович, тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато, сержант, дIавеллав 1942 шера, 22 августе, Новгородски обл., Старорусски района, Бор яхача юрта. Гаргарнах, бах г. Грозне, Октябрьски района, ул. Грибоедова, 11-а, кв. 89.

Киселев Николай Афанасьевич, тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато гIулакх даьд 25 отд. А7, салте, дIавеллав 1943 шера, 9 декабре, Запорожски обл., Ореховски района Н, Покровка яхача юрта.

Клягин Василий Максимович, тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато, дIавеллав 1941 шера, сентябре, Карельски АССР г. Петрозаводске. Саломенное яхача поселке. Нана: Болдырева Ксения Григорьевна, ях г. Грозне, Октябрьски района, 56 уч. г. 73.

Кобзарев Николай Гурьевич, тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато, гIулакх даьд отд. 506 медсанбате, салте, дIавеллав 1945 шера, 27 феврале, Латвийски ССР, Лиепайски района, Приекульски тIемахой кашмашка. Да: Кобзарев Гурий Григорьевич, вах г. Грозне, Октябрьски района, ул. Аульская, 3.

Коленский е **Каленский** Иван Гуруслanович, ваьв 1918 шера, Ведени района, Ведено яхача юрта, тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато, гIулакх даьд 138 с. п. 101 с-д., салте член КПСС, дIавеллав 1945 шера, 18 августе, г. Южносахалинске, Шумшу яхача юрта.

Колодезников Юрий Александрович, тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато, старшина, дIавеллав 1944 шера, 25 декабре, Латвийски ССР, Мукумски района, Джукете яхача юрта вежаралла кашмашка. Нана: Плеханова Елизавета Александровна, ях г. Грозне, ул. Субботников, 27.

Кресталов Сергей Федорович, тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато, салте, дIавеллав 1943 шера, 7 августе. Смоленски обл., Дорогобужски района, № 3 йолча каша.

Лебедев Александр Дмитриевич, тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато, гIулакх даьд 4922 Эвакогоспитале, сержант, дIавеллав 1944 шера, 17 феврале, Псковски обл., Великолужски района, Шелковски с/с. Беседино яхача юрта. Нана: Лебедева Анастасия Петровна, ях г. Грозне, ул. Вольная, 83.

Лозовой Адам Антонович, тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато, гIулакх даьд п/п53268, сержант, дIавеллав 1944 шера, 19 августе, Молдавски ССР, Кишиневски обл., Корништски района, Кондратишты яхача юрта. Сесаг: Лозовая Юлия Ивановна, ях г. Грозне, Заводской района кор. 146, кв. 24.

Маркин е **Маракин** Петр Иванович, тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато, салте, дIавеллав 1944 шера, 20 июле, Тернопольски обл., Козовски района Козова яхача поселке.

Матвеев Петр Захарович, тIахьийхав Октябрьски райвоенкомато салте, дIавеллав 1944 шера 29 декабре. Латвийски ССР, Тукумски района, с/с Джукете. Бирзи яхача хуторе вежаралла кашмашка. Да. Матвеев Захар Матвеевич, вах г. Грозне, Загородная, 30.

◆ *Кердача дешара шерага*

Миштад хьал?

Шоашта эшаш мел хургбола дешара кхоачам вIаштIехьбоаккхаш да бераш. хIана аьлча кастта шоай деша даха дезалга хов царна. ХIаьта школай директораш, хьехархой ремонташ яйташ, кердача дешара шера кийчо еш ба. ТIаккха кийча йий-теш вай городера № 2 йола юкъера школа? Массайолча школашка санна, укх школе а кердача дешара шера кийчо еш ба. Ремонт яь баьннараш моргаш ба уж, цхьа паркетни уй тоадича. Цхьабакъда, ремонт йича доалаш дац цу школа хьал. ХIана аьлча, укх школе 360 дешархо хила везача, 1100 ва. Иштта дукха бераш укхаза гулдара бахьан да е школа кIоарга физически, химически, кхетам луш хилар. Цудухьа укх городера массехк районашкара гулденнад иззал дукха бераш. Помещенеш ца тоъар бахьан долаш дукха проблемаш хул хьехара процессе а.

Бакъда, цу школа юххе йоаллача Грозненски мехкдаьтта института къаьнарча здане лакхера этажаш, саг чу а воацаш эшаш йоацаш латт. ТIаккха из оагIув школана хьая. аьнна дехар дича, царна эшаш хилар уж. Из гIулакх вайна бокъалгахьа доаккхалургдолаш хилча, мехкдаьтта институ[illegible] эшаш а йоацаш, цхьаккха пайда а ца луш латтачул бакъахьа дацар теш, уж йомешенеш школана дIаелча?

Укх школе кхоъ смена йолаш дешаш да бераш. 7 сахьати 45 миноти яьлча дIадоладу шоай дешар хьалхарча сменагIа болчар. ХIаьта урокаш лоацъяьй 40 минот хургйолаш. хIана аьлча, берий дай — ноаной массехказа леткъа дукха моттигаш хиннаяр укхаза. Бехк баккха йиш яц берий дайх — ноанойх, хIана аьлча, бийсанна чуаха дезаш дола шоай бераш дага доахк царна.

Тамашийна хет, городе юкъе латта, кIоарга кхетам луш йола школа, иштта хьале я, аьлча.

Цул совгIа, кхы а цхьа проблема я укхаза, спортивни зал ца хилар бахьан долаш. Физически культура хIара урок массаза хул, бераш стадионе дIаккхувла дезаш хул цхьацца бола хьехархой. Уж бераш чIоагIа лораде дезаш, кхерам тIалатт хьехархошта, хIана аьлча, цу стадионе дIакхачалехьа, массехк наькъа дехьабовла безаш ба уж. Цхьаццайолча хана, стадионе бига вIаштIехь ца даьлча, школа сквере урок дIахьу оаха, аьлар директора дехкараш кхоачашдеча Ибриев Хьамзата.

ХIаьта иштта хьале школа хилча, вайна хов, дешара процессе а, хьехархошта а дукха халонаш хургйолга. Цул совгIа, школе материальни оагIув лертIа ца хилара бахьаню, берий дешар а юхатетт.

Массала, гIалгIай мотт хьехаш йола кабинет чIоагIа готтига я — 25 саг мара хувшаргвац цу чу. Бакъда из а коридора цхьан оагIонах яь я, дика йоккха кабинет яла школа хьал дац.

Укх школа шеф йола производственни объединени «Чечинггаз»-о укх шера дукха деце а, новкъостал дир школана, тIкъаь итт туман оборудовани ийцар. Бакъда цхьаькха цхьа хIама дар сона чIоагIа тамашийна хийтар — мехкдаьтта институт а укх школа шеф я. Амма цIи хилар мара, школана цо даь новкъостал дац. Цул совгIа, гуш мадарра, шоашта ца эша, къаьнара здани яла раьза бац шефаш. ХIаьта иштта лоархI вай, зIамагIбараш. Института кулгалхошта дицденнад-теш къона ноахал вай заман лард хилар, хIаьта лард тешаме ца хилча вахара гIишло хьал миштта ергья. Инча а лертIа хургйий из.

ТIаккха шоаш тIанийца гIулакх тесса дуташ а, берий доакхо ца еш а бола шефаш сенна эш.

Дукха [illegible]а мича йисай бераш деша Iоховша. ГIадж кхоссала мара шоашта гаьна йоацача [illegible]ешта аьлча, шоай зданех йоаллаш йолча школе дIачубаха царна фу эш хьежабий шефа[illegible]? Банне хьежабац. Вешт[illegible] хьажа мишта хьож, гIо дехаш[illegible]е а, ца деш хилча.

Хьал ишта долга массанена а ховшше а, хьалхарча даькъе республика халкъа образоване министерствона а ховш, цхьаккха а меттахьа воалаш вац. Кхы вIалла деце, цу школера бераш шоашоаш дахача доазонаш тIарча школашка дIа-юха дийкъа а.

Из де декхарийла бараш уйла яь балалехьа, ха хьатIакхоачаргья, хIаьта бераш а хьехархой а хьалха санна коридорашка гIолла дIа-юха болхаш хилча вIашка а беттaлуш леларгба.

ОрцагIбаьлча бакъахьа ба берригаш а, ца боале юха а Iазапе хургда цу школера бераш.

Л. ГАГИЕВА.

УЖ ХЬАН ХЬОАСТАРГБА

Ираз дола бераш да шоай даьшца ноаношца цхьана, шоашта мел эшар а долаш, хьалкхувш дараш. Амма сел ираз дайна лархIа йиш яц уж тоамаш доацараш а.

Сага ираз маца, мичахьа да хац. Халкъо оалаш мадий, тIехьа дика доацаш во дагIац, аьле. Цудухьа теша дог доагIа дай-ноаной боацаш дисача берий ираз тIехьагIа гучадаргхиларах а.

УнзарагIа а нравственни доацаш а да цхьаькха: дайноаной боллаше а, бераш бойла дусаш хилар.

Хийла бераш да дийна дайноаной а болаш, берий цIеношка, интернаташка дIаденна, шоаш бой да мотташ.

Тамашийна хIама да ший бер дIа а кхесса, сатийна нана лелар, сискал а юаш, хий а молаш.

МалагIа ираз да-теш из санна йолча нанас лехар. Кхалсага дукхагIа дола ираз-м бераца мадий. Мелла гIайгIане ваха, бала тIакхаьча хиларагIа, могаш-маьрша долаш, загтIе делаш хьай бер духьалдеча, морхаш тIера хьал ма айлой. ТIаккха бераш дIа а кхайса лелача ноаноша дуар фу дуне да?

Цу тайпарча даьшка - ноаношка уйла яйтара, уж дехке балийтара газета тIа доаккх оаха Берий цIагIарча шин бера ер сурт.

СУРТА ТIА: Хьан хьоастаргда ер бераш?

И. КУРТОВА сурт.
(ТАСЄ фотохроника).

Доазол дехьара

Барт тоалу

Советски Союзен Албаненеи юкъера гIулакхаш лерттIагIа дахарахи шинна а пачхьалкхен столицашка посольствай болх гарггарча хана дIаболабарахи барт баьб. Юххера а йохаш латт вIашн халахетар даьнна ткъаь итт шу хьалха этта хинна карт. Из низагIа хьаяьяр цу хана хиннача советскии албански кулгалхоша. Из санна йолча кIоарга кхетам боацача политикас доккха зе дир из йолаялалехьа айхха доттагIал лоаттадеш хиннача албански а советски а халкъашта.

Советско - албански гIулакхашка этта из юкъ цу хана доал деш хиннача командно - административни системагIа мара хила йиш йолаш яцар. 50 шераш кхоачалуши 60 шераш долалуши къахьегама Албански партенеи КПСС-аи юкъеенна тайп-тайпара идеологически уйлаш пачхьалкхенашта юкъерча гIулакхашка ялар дар цун бахьан. 1961 шера декабре советско-албански гIулакхаш хоададара цхьа къаьстта бехк Н. С. Хрущева ший а бар.

ТIехьагIа Советски Союзо массехказза хьоадаьдар Албанецара гIулакхаш лертIа дахара дош. къаьстта из гIеттадар 1985 шера, шинна а мехка доал деча партешта керте керда лидераш эттача хана. Советски арахьарча политикана деидеологизаци йича хьахилар Советски Союзаи Албаненеи юкъера гIулакхаш лертIа даха торо. Бакъда из процесс юханйзай Албанена кулгал деча партеи правительствеи эггара а консервативни болча «изоляционисташа».

Малхбоалеи Европе хиннача хувцамаша а влияни ца еш диса йиш яцар Албанера хьал. Цул совгIа вахаре долаш долча хьалашта шовзткъа шера доал деш лаьттача догмаша мохк экономически политически бохабеча кхоачабаьбар. ДIадахача шера гурахьа денз Албане болабелар эттача хьалах кIалхарбовлара никъ лаха. къаьстта аьлча общественно - экономически вахара демократизаци е.

Къахьегама Албански парте ЦК январски апрельски пленумашка, мехка Халкъа собране майски сессе тIайийцар лоархIаме массехк чурча политика решени, хIаьта иштта арахьарча политика керда никъ белгал а бир.

Албане дIакхайкадаьд кхерамзлен европейски процессе юкъеяха а «доттагIала доттагIалца жоп луча» моллагIча а пачхьалкхенашца цхьана къахьега а ше кийча хилар. Эггара хьалхарча аргIана цIи яькхар СССР-еи США-ни. Вай мехкашта юкъера гIулакхаш дехачул тIехьагIа эггара хьалха маеи июлеи Албане баха хилар советски журналисташ, уж цига дика тIа а ийцар. Духхьалара советско - албански торгови бувзамаш тайсар.

Байддарашца дувзаденна июле хиннача кризисах гучадаьлар Албанера хувцамаш геттара чоалханеча хьале хулаш хилар. Мехкара дIабахача 6 эзарнел совгIа балха нахах дукхагIчар аьлар. шоаш мехкара дIадахара бахьан баха торо ца хилар да. Хьалха хиннар дика дага а деха. советски кулгалхоша. лорабалара никъ а лаьпа. дIакхайкадир Албане хиннача событеша Iоткъам бергбац шин пачхьалкхенна юкъера гIулакхаш тоадара процесса, аьнна.

Советско - албански гIулакхаш тоадараи Москвеи Теранеи посольствай болх юхадIаболабараи таронаш хулийт йизза цхьатарра бокъо хилара. суверенитет лархIара, шоай лоIаме хилара. территореш бIарчча латтара, вIаши чурча гIулакхашта юкъе ца лелхара, вIаши пайдане хилара кIийлен тIа шин мехка юкъера доттагIала бувзамаш дегIадоаладара.

Из уйла йолаш я Э. А. Шеварднадзе ший коллегага Малиле Реисага яхьийта доттагIала послани.

Герман МАТЕВИЧ.
(ИАН).

БIеха лазар

Дукха ха йоацаш со хилар Узбекистане республика бокъонаш лораеча органий спецотрядо законагIа йоацаш дIайийна опиумни мак дIайоаккхаш яьча, «Мак-90» яха кодови цIи йола операци еча. Цох лаьца дипкорпуса политически состава брифинг йир СССР МИД пресс-центре. Кхыча мехкий боккхий функционераш тIанйбар СССР Министрий Советерча пачхьалкхен таможенни тIахьожама Керттерча управлене начальника В. К. Боярова. Цо дийцар контрбанда наркотикаш советски территоре тIа гIолла чакхъяха гIертарах. дунен тIа законагIа доацаш чIоагIа даьржача цу гIулакхо тIехь-тIехьа керда мехкаш юкъеозаш хиларах, цу тайппара. наркомани глобальни проблемех цаI а хинна дIаоттарах. Мадарра аьлча пандеми а хинна дIаэтта из геттара кхераме лазар шерра даржари цох доала зулами кхета а деш, тахан Советски Союзо тIехьа ца тетташ гIуланхаш душий территоре тIа цу зулама духьал къовсам лоаттабара.

Залера хоатт:

— МалагIа декхараш кхоачашде дезаш я цунца дувзаденна таможенни органаш?

— Мехка из нах хIалакбеш йола хIама чу ца ялийтара тешшаме карт тохар да. Таханарча дийнахьа наркотикий контрбандас леладу гIулакхаш юкъ-юкъе мара нийслуш дац, цар наркологически хьал башха хьоа а бац. Бакъда, объективни фактораша гIулакх вогIча оагIорахьа толхаде тарлург да.

Фуд укхаза ала гIертар? СССР-ерча демократизаце процессо гIо дир арахьарча дуненцара гуманитарни бувзамаш цу сахьате чIоагIа хоттара. Дуккха дукхагIа ба мехка кхыча мехкашкара боагIа гражданаш, иштта дукхагIа ба доазол дехьа уха советски нах а. Цул совгIа, наркотикаш — эри тIабоала кIомали законагIа йоацаш дIаюв мани йола традиционни база Средни Азе республикашкара дIайоаккхаш деча гIулакхаша халонаш тIаьттаю наркоманашта. ТIаккха доазол дехьара наркотикаш чуя тарлургда..

Дукха бий теш вай мехка наркоманаш? Статистикас беча хоамагIа СССР-е 62 эзар наркомани 62—65 эзар саг наркотикашца гIулакх доагIаши ва. Кхыча мехкашка барашка хьежача, уж дукха бац вай мехкарча наьха вукхалга диллача. Масала, США официальни даннеегIа, 22 миллион саг каннабис лелаеш ва, 4.5 миллион саг «какоиновцаш» ба, 500 эзар саг «героиновцаш» ба, и. кх. а.

Наркомане проблема чIоагIа чоалхане а яьржа а я. Наркотикаш Iалашъяр, уж эшаш - хоатташ нах хилар, йохкар, законагIа доацаш уж лелаяр саго уж озар, маха тохар, кхыдар дар, юххера а наркотикех лазар кхийттача сага дарба дар доагIа цунна юкъе. Царех цаI дIакъоастадича, из проблема кхоачашъюлургьяц. Укхаза чIоагIа лоархIаме я кхыча лаччахьалкхений опыт. США, Латински Америке болх бу наркотикаш кхеелга дIадоаккхаш йола биологически средствашxьаеш, тоаеш эргайоах уж хьагучаяхара средстваш. Спутникаш тIара сурташ а доахаш кхыметтел космосах а пайда эц наркотикаш дIаяхара.

ТIехь-тIехьа дукхагIа теркам тIабохийташ гIулакх ду вай мехка наркотикаш дIаяхара, наркомани ца яржийтара. Кхы цхьаькха хIама а да, наркотикаш йоахка баьпаш тIайоалача мехкий сатем боабеш. Наркотикаш кхашкара химически методаца дIойоахаш, уж дIайоаха средстваш алхха царна Iеткъа ца Iеш бIарччача районашта экологически зенне я. Иштта ала доагIа уж йоагаяра методах а.

Наркоманена духьалара къовсам вай лоаттабу укх тIеххьарча шерашка Малхбузен Европа цхьадолча мехкашца, США-ца, Канадаца цхьана. Дерригача дунено цхьана къовсам лоаттабича аттагIа хургда из бIеха лазар дIадаккха.

Вадим НИЗКИЙ,
ИАН обозреватель.

Редактор
Х. Э. АУШЕВА.

ТЕЛЕПРОГРАММА

20 АВГУСТ
ОРШОТ
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Безымянный замок» яха художественни фильм. 1-гIеи 2-гIеи сереш. (Венгри, 1985 ш.).
10.45 — Футбольни обозрени.
11.15 — «Советски патриот» яха киножурнал.
11.25 — «Под знаком Пи» программа оагIонаш тIа.
12.30 — «Ха». ТСН.
16.00 — ТСН.
16.15 — Московски Пачхьалкхен консерваторе студентий хора концерт.
16.40 — Берий сахьат (немецки металла урокаца).
17.40 — Вайи экономикей.
18.30 — «Ха». ТСН.
19.00 — «Приключения растений» яха дукха сереш йола Iилма - популярни фильм. 1-гIа сери — «Слабейший из двух» (Франци).
19.25 — «Дипломатически йоаца беседаш». Передаче дакъа лоацаш ба: Советски Союзе посол ЧСФР Рудольф Сланкийи, политически обозреватель В. С. Зорини.
19.50 — «Безымянный замок» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
21.00 — «Ха». ТСН.
21.40 — «Коллаж».
21.45 — Баскетбол. Дунен чемпионат. МаIанах. Финал. (Аргентинера передача).
23.25 — «Са оркестр «Сакс-Хорус» яхача фильм-концерта премьера. (Алма-Ата).

II ПРОГРАММА

19.00 — Передачай программа.
19.05 — Реклама.
19.10 — Информационно-публицистически программа.
19.40 — «Малгобекера салте» яха телеочерк Х. Цечоев.
19.50 — «Хатынь» яха телефильм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Мойдодыр» яха мультфильм.
20.15 — «Действующие лица». КПСС XXVIII съезда делегаташа дувц.
21.00 — РСФСР городий телестудеш. «Орнамент» (Краснодар).
21.40 — «Пиковая дама» яха художественни фильм.

21 АВГУСТ
I ПРОГРАММА
ШИНАРА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Безымянный замок» яха художественни фильм. 3-гIа сери.
9.40 — Баскетбол. Дунен чемпионат. МаIанах. Финал. (Аргентинера передача).
11.20 — Берий сахьат (немецки металла урокаца).
12.20 — «Коллаж».
12.30 — «Ха». ТСН.
13.00 — «Это было... было...».
16.00 — ТСН.
16.15 — «Московски» яхача совхоза ДК композитор О. Ивановца дола вIашагIкхетар.
16.55 — «ИнIиги клоуни» яха мультфильм.
17.05 — «Здравствуй, музыка!».
17.50 — Объектив.
18.30 — «Ха». ТСН.
19.00 — «Приключения растений» яха Iилма-популярни фильм. 2-гIа сери — «Помоги сам себе и земля тебе поможет».
19.25 — Актуальни интервью.
19.35 — И. Гайдн. Трио. Илли оал Х кхоъ «Безар» (США).
19.50 — «Безымянный замок» яха художественни фильм. 3-гIа сери.
21.00 — «Ха». ТСН.
21.40 — «Дош» яха литературно - художественни программа.
23.40 — Илли оал А. Серова.
00.10 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Единство многообразий». Индонези халхар.
8.50 — «Отчего и почему». «Наша знакомая корова...».
9.20 — «Мне суд, и аз воздам» яха документальни фильма премьера. Сталински жожагIате байнача нахах «Мемориал» яха общества конференцех лаьца дола кIира.
9.40 — Бераштa—фильм. «Три веселые смены». 1-гIа сери — «Селюжонок».
10.45 — Ритмически гимнастика.
11.15 — Телефильма юхагойтара сеанс. «Семнадцать мгновений весны» 9-гIа сери.
17.10 — Передачай программа.
17.15 — «Николай Бухарин» яха документальни фильм.
18.50 — Информационно-публицистически программа.
19.30 — «Оаша хержа иллеш». Концерт (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «А у нас...».
20.15 — СССР-а хьехархой Союзо гейт.
20.45 — «Александра Малинина бал».
21.40 — «Мгновения...» яха художественни фильм. 1-гIа сери. (Премьера).

22 АВГУСТ
КХАЬРА
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Безымянный замок» яха художественни фильм. 4-гIа сери.
9.40 — «Дош» яха литературно-художественни программа.
11.40 — «Здравствуй, музыка!».
12.30 — Ха. ТСН.
16.00 — ТСН.
16.15 — «Ер фантастически дуне». «О скитаниях вечных и о земле». Р. Брэдбери рассказах лаьца йола телеспектакль.
16.45 — Музыкальни сокровищница. Л. Бетховенеи Р. Шуманеи йола фортепианни произведенеш.
17.30 — Берий сахьат (английски металла урокаца).
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — Поэзе минуташ.
19.05 — СССР-еи — США-еи телемост. «Два взгляда на Конституцию». США Конституцеи СССР-а хургйола Конституцеи. Дакъа лоацаш ба: США-ра Верховни суда хинна вола Председатель Уоррэн Бергери пачхьалкхенни АН СССР бокъонни института директор академик В. Кудрявцеви. ДIахьош вар — В. Познер.
19.50 — «Безымянный замок» яха художественни фильм. 4-гIа сери.
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — «Коллаж».
21.45 — «Музыка-90». Джон Леннон Донецке хиларах йола дагалоацама фестиваль.
23.45 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — А. Алексин. — «Пойдем в кино?». ЗIамагIча зрителей Московски театра дола спектакль.
9.45 — Бераштa — фильм. «Три веселые смены». 2-гIа сери — «Ошибка Микоши».
10.50 — «Танго, танго, танго». Фильм-концерт.
11.20 — Телефильма юхагойтара сеанс. «Семнадцать мгновений весны». 10-гIа сери.
17.00 — «Мы говорим — судьба» яха документальни фильма премьера. Наькъаш тIа хулача аварехи бахьанехи лаьца.
17.20 — «Фусам-200: миф и реальность?». Социальни программай опытацара. 1-гIа передача.
17.50 — Музыка города—Кисловодск.
18.30 — Передачай программа.
18.35 — «Кто мы?» яха документальни фильм.
18.50 — Информационно-публицистически программа.
19.30 — «Фаьлг, фулг...». Бераштa лаьрхIа программа (гIалгIай меттала).
19.55 — Музыкальни открытка.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Верное средство» яха мультфильм.
20.15 — «Коллаж».
20.20 — «Са новкъостий хозагIа дола юхь сибаташ». 1-гIа вIашагIкхетар— «Любовь, фантазия и успех в руках». Халкъа техникий мастерах В. Жигальцовах лаьца. Кировера передача.
21.10 — «Закарпатские узоры». Ужгородера передача.
21.40 — «Мгновения...» яха художественни фильм 2-гIа сери.

23 АВГУСТ
ЕРА
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Безымянный замок» яха художественни фильм. 5-гIа сери.
9.35 — «Сохрани и передай» халкъа коллективай концерт.
10.20 — «Вокруг света». Альманах.
11.20 — Берий сахьат (английски меттала урокаца).
12.20 — «Коллаж».
12.30 — Ха. ТСН.
16.00 — ТСН.
16.15 — «Баьццара лампа». Смирнова — Россете салон.
16.45 — «Приз зрительских симпатий» яха кинофестиваль. «Наследник» яхача документальни фильма премьера (г. Киров).
17.15 — Бородин цIарагIа йолча пачхьалкхен квартета концерт.
17.55 — «ТелеЭКО». Журнал.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — «...16 шу далалехьен боккхагIеи».
19.45 — «Самая сладкая дыня» яха мультфильм.
19.55 — «Безымянный замок» яха художественни фильм. 5-гIа сери.
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — МВД сводкаш тIа.
21.50 — «Один вечер с Пласидо Доминго» яха музыкальни фильм. (Английски телекомпане «Спейн Пикчер»).
22.45 — «Ступени».
00.00 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Сибат» яха лакхерча классий дешархошта йола литературни передача.
9.05 — РСФСР городий телестудеш. «Кузнечик» яха бераштa дола музыкальни ловзар. (Ижевск).
9.35 — «Дальний Восток» яха киножурнал.
9.45 — Бераштa—фильм. «Три веселые смены». 3-гIа сери. — «Тайна Фонимора».
10.50 — Ритмически гимнастика.
11.20 — Телефильма юхагойтара сеанс. «Семнадцать мгновений весны». 11-гIа сери.
17.05 — Передачай программа.
17.10 — Кинопрограмма.
18.05 — Республика кхаш тIа.
18.15 — «Шуи книжкай тархе тIа». Вышегуров Мухьмада «Назам» яхача стихай сборниках (гIалгIай меттала).
18.35 — Реклама.
18.40 — Информационно-публицистически программа.
19.20 — «Советаши вахари» (гIалгIай меттала).
20.20 — «Я родом из 37...». Комсомольск-на-Амуре яхача городе парте горкома секретарь хинна волча И. П. Ноговицына къизача кхелах лаьца.
20.55 — «Хореографические новеллы». СССР халкъа артиста М. Лавровске дакъа лоацаш дола фильм-концерт.
21.40 — Иллюзион. «Бабы рязанские» яха художественни фильм (1927 ш.).

24 АВГУСТ
ПIАЬРАСКА
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Безымянный замок» яха художественни фильм. 6-гIа сери.
9.50 — «...16 шу далалехьен боккхагIеи».
10.40 — «ЛагIаш».
11.55 — НЛО: Бельгийски треугольник.
12.30 — Ха. ТСН.
16.00 — ТСН.
16.15 — Бераштa—фильм. «ЦIе башмакаш».
17.35 — Поэзе минуташ.
17.40 — Философски беседаш. «Техногенни цивилизаце саг».
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — «Приключения растений». Iилма - популярни фильм. 3-гIа сери — «Невозможная миссия».
19.25 — Актуальни интервью.
19.35 — «Безымянный замок» яха художественни фильм. 6-гIа сери.
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — Коллаж.
21.45 — СССР Пачхьалкхех.
21.55 — «Деррига, са дет тIара...». Поэт М. Матусовски дагалацар.
22.40 — «Взгляд» яхача программа спецвыпуск. «Испански дневник». 1-гIа дакъа.
23.20 — ТСН.
23.35 — «Испански дневник». 2-гIа дакъа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Капитошка» яха мультфильм.
8.30 — Г. Соловский. «Бестия, или Декамерон». Рязански областной драмтеатра йола фильм-спектакла премьера.
10.35 — «ГаьнагIа... лакхагIа... чехкагIа... Советски военно-воздушни низ» яха документальни фильм.
11.05 — Берий передачай оагIонаш тIа: «Когда-то в «Будильнике».
11.35 — Телефильма юхагойтара сеанс. «Семнадцать мгновений весны». 12-гIа сери.
17.15 — Передачай программа.
17.20 — Кинопрограмма.
18.40 — Информационно-публицистически программа.
19.20 — Киножурнал.
19.30 — «ГIалгIай Iадала хьаст» (гIалгIай меттала).
20.20 — «Приз зрительских симпатий» яха кинофестиваль. Документальни фильмай премьера: «Антисоветчик Никулин», «Без вины виноватые».
21.00 — Музыкальни абонемент. «Иегуди Менухин Москвеи, Ленинградеи. 1987, 1989 шераш...». 2-гIа передача.
21.40 — «То мужчина, и то женщина» яха художественни фильм. 1-гIеи, 2-гIеи сереш. (Премьера).

25 АВГУСТ
ШОАТТА
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Вай беш.
9.05 — «Ореховый прутик» яха мультфильм.
9.25 — Казахски фольклорно-этнографически оркестра концерт. «Отрар-сазы».
10.10 — Сага институт. «Искусство жить вдвоем».
11.10 — «Партнер» яха коммерчески вестник.
11.40 — Режиссера искусство. Леонид Хейфец.
13.05 — «Африка»: 30 шу тIехь даьлча».
13.35 — Бераштa—фильм. «Лето на память». 1-гIеи, 2-гIеи сереш.
15.45 — Хьайбай дуне тIа.
16.45 — Политически диалогаш. «Ситуация». Донецки угольни бассейна шахтерий проблемех лаьца.
17.15 — «Приключения растений». Iилма - популярни фильм. 4-гIа сери — «Крайне-крайне сложные условия».
17.40 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.25 — Зрителий дехарашца. «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона. Двадцатый век начинается» яха художественни фильм. 1-гIеи 2-гIеи сереш.
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — «Счастливый случай» яха семейни викторина.
23.00 — ТСН.
23.15 — «До и после полуночи».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Лесная хроника» яха мультфильм.
8.30 — М. Джавахишвили. «Безвинный Абдулла» яха телеспектакль. (Премьера). Бакура передача.
9.35 — «Если вам за...».
10.05 — «ТВ о ТВ».
11.00 — «Содружество» яха видеоканал.
14.30 — «Советски Росси» яха видеоканал.
17.00 — Передачай программа.
17.05 — Телефильм.
17.40 — Музыкальни открытка.
17.50 — «Несостоявшийся репортаж». Вай республике бувзама средствай хьалах.
18.45 — «Грани» яха литературно-художественни программа.
20.00 — Футбол. СССР-ра чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Торпедо». 1-гIа тайм.
20.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
21.00 — Ха. (Сурдопереводаца).
21.40 — Коллаж.
21.45 — Футбол. СССР-ра чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Торпедо». 2-гIа тайм.
22.35 — «Киносерпантин». 3-гIа дубль.
00.25 — Волейбол. В. И. Саввина цIерагIа йола дунен халкъашта юкъера турнир. МаIанах. 1-гIа моттиг яккхара йола матч.

26 АВГУСТ
КIИРАНДИ
I ПРОГРАММА

8.00 — Спорт массанена.
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото» тираж.
9.00 — Iуррехьа а...
10.00 — Даймохка гIулакх деш.
11.00 — Iуйрийнара салаIара программа.
11.30 — Путешественникий клуб.
12.30 — «Могашал».
13.15 — Музыкальни киоск.
13.45 — «Напевы ветра». Илли оал халкъа ансамбло. Улан-Удера передача.
14.25 — Поэзе минуташ.
14.30 — «Геннадий Гладков» яха фильм-концерта премьера.
15.20 — «Юрта сахьат». Панорама.
16.35 — «Приключения растений» яха Iилма-популярни фильм. 5-гIеи 6-гIеи сереш.
17.25 — Марафон-15.
18.55 — КIиранден кинозал. «Испорченная погода» яха мультфильм.
19.25 — «Дети Тайм-с Сквер» яха художественни фильм (США).
21.00 — Ха.
21.40 — Футбольни обозрени.
22.10 — Бельгийски ТВ советски экрана тIа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта!
8.15 — Шахтера Дя. Документальни фильмаш.
8.55 — «Свадьба в лесу» яха художественни фильм.
10.00 — Мультфильмаш.
10.40 — Союзни республикай кинопублицистика. Документальни фильмай премьера: «Дружба, испытанная веками», «Небеса хмуры...».
11.30 — Путешественникий клуб. (Сурдопереводаца).
12.30 — Юхагойтар шун дехарашца. «КВН-90». Донецки политехнически институт Горьковски автозаводен хинна дола вIашагIкхетар.
14.05 — «Экрана тIа служба 01». Пожарни кхерамзленах дола фильмаш.
14.30 — «Советски Росси» яха видеоканал.
17.05 — «Махмуд Эсамбаев» яха фильм-концерт.
17.55 — Реклама, объявленеш.
18.00 — «Дезал».
19.00 — Баскетбол. США-а НБА-ра профессионалашта юкъе йола чемпионат. Финал. «Портленд» — «Детройт».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». Хьа тIа йола приключенеш.
20.15 — Коллаж.
20.20 — «Восточная Сибирь» яха киножурнал.
20.30 — И. Демарина илли оал. Киевера передача.
21.00 — Ха. (Сурдопереводаца).
21.40 — ЦТ фондашта юкъера. «Ошибка Тони Вендиса» яха художественни фильм. 1-гIеи 2-гIеи сереш.

Хьамсара новкъостий! 20 августа шоллагIча программа передачаш йолалургья. 19.00 даьлча оборудоване профилактика йоланда.

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный. Маяковске ул., 92 Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместителан — 22-85-07; бехктоккхама секретара — 22-84-68; отделий: идеологически — 22-53-12. промышленностен транспортен — 22-75-81. 22-65-01; агропромышленни — 22-47-84. 22-90-66; культура — 22-64-75. 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро — 22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: идеологического — 22-53-12, 22-54-06; промышленного и транспорта — 22-75-81, 22-65-01; агропромышленного — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75, 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи. ереи. шоаттен деношка

IV

Заказ № 2255.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92.